

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Informirani građani prate sprječavanje
budućih kršenja ljudskih prava i rad
Ureda zastupnika Hrvatske pred
Europskim sudom za ljudska prava

Informiranost sprječava kršenje ljudskih prava

KLJUČNI ASPEKTI ZA USPJEŠNU ARGUMENTACIJU PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

*Priručnik za odvjetnike izrađen u okviru održanih edukacija za odvjetnike/odvjetnice u Zagrebu,
Šibeniku i Osijeku.
Lipanj 2021.*

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savsko cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR9424840081104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

SADRŽAJ

1. UVOD.....	- 1 -
2. PRAVILO 47 POSLOVNIKA SUDA	- 4 -
2.1. Prethodno iscrpljen pravni put kao jedan od uvjeta dopuštenosti.....	- 4 -
2.2. Doktrina „četvrtog stupnja“	- 8 -
3. ČLANAK 2. KONVENCIJE – PRAVO NA ŽIVOT.....	- 10 -
4. ČLANAK 3. KONVENCIJE – ZABRANA MUČENJA, NEČOVJEČNOG I PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA I KAŽNJAVANJA.....	- 11 -
4.1. Zajednička pitanja	- 12 -
5. ČLANAK 6. – PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE.....	- 15 -
5.1. Pravo na poštено suđenje.....	- 15 -
5.2. Pravo na pristup sudu	- 15 -
5.3. Pravo na obrazloženu sudsку odluku.....	- 20 -
5.4. Neujednačena sudska praksa	- 21 -
5.5. Odbijanje dokaznih prijedloga u kaznenom postupku	- 23 -
5.6. Odbijanje dokaznih prijedloga u parničnom postupku.....	- 26 -
6. ČLANAK 8. – PRAVO NA POŠTIVANJE OSOBNOG, OBITELJSKOG ŽIVOTA, DOMA I DOPISIVANJA.....	- 32 -
6.1. Pozitivne i negativne obveze	- 32 -
6.2. Općenito	- 34 -
6.3. Privatni život.....	- 35 -
6.4. Obiteljski život	- 38 -
6.5. Dopisivanje.....	- 40 -
6.6. Dom	- 41 -
7. ČLANAK 10. – SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	- 44 -
7.1. Odnos prava na slobodu izražavanja (članak 10.) I prava na poštovanje privatnog života (članak 8.).....	- 48 -
7.2. Novija praksa ustavnog suda	- 54 -
8. PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE – PODRUČJE (NE)PRIMJENE.....	- 56 -

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savská cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR9424840081104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

1. UVOD

Centar za kulturne djelatnosti provodi projekt **Informirani građani prate sprječavanje budućih kršenja ljudskih prava i rad Ureda zastupnika Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava** čije provođenje podržava Fond za aktivno građanstvo u Hrvatskoj (Active citizens fund) sa 149.764,80€ finansijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP i Norveških grantova." u trajanju od 24 mjeseca (od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2022.).

Cilj je projekta potaknuti javni dijalog o unapređenju pravnog okvira kojim se sprječavaju buduća kršenja ljudskih prava zbog netransparentnosti postupanja Ureda zastupnika RH pred Europskim sudom za ljudska prava, a javnost upoznati s provođenjem odluka ESLJP-a i akcijskih planova kojima se izvještava Odbor ministara Vijeća Europe. Tijekom provedbe projekta bit će priređen niz prilika za suradnju i susretanje educiranih i osnaženih OCD-a s educiranim odvjetnicima u osam županija u depriviranim područjima i zainteresiranim medijima koji će biti redovito informirani o tijeku i postignućima zagovaračke kampanje te o radu Ureda zastupnika. Novoformljena i osnažena koalicija OCD-a koji se bave ljudskim pravima, mladima, LGBT pravima, manjinama i iz Zagreba i osam županija će ostati kao trajno zainteresiran akter za monitoring rada Ureda zastupnika RH, a opća, stručna i politička javnosti bit će poučena o mehanizmima zaštite ljudskih prava i mehanizmu provedbe odluka i presuda ESLJP-a.

Centar za kulturne djelatnosti koordinira sve aktivnosti u projektu a provodi ga u suradnji s partnerima: Hrvatska udruga miritelja koja će provesti edukaciju o medijaciji i postupku mirenja za pravnike iz Zagreba i osam ciljnih županija i osigurati podršku u dosegu stručne pravne javnosti i pružati organizacijsku podršku organizaciji svih događanja za ciljanu grupu odvjetnika i stručnu javnost.

Norveški helsinski odbor provest će istraživanje o dobrim praksama provedbe presuda ESLJP-a u Norveškoj koje će biti prevedeno i prezentirano zainteresiranoj javnosti u RH.

U lipnju 2021. godine održane su četiri edukacije za pravne stručnjake/inje i odvjetnike/ce u Šibeniku, Osijeku te Zagrebu o **ključnim aspektima za uspješnu argumentaciju pred Europskim sudom za ljudska prava**, a sadržajno su obuhvatile sljedeće teme:

- osnovne informacije o problemima popunjavanja obrasca za podnošenje zahtjeva ESLJP-u; - najvažnija pitanja dopuštenosti zahtjeva: prigovori "četvrtog stupnja" te iscrpljenje pravnog puta (općenito) i posebno u vezi članaka 2. i 3. Konvencije s osvrtom na najnoviju praksu Ustavnog suda;
- članak 6. Konvencije (pravo na poštено suđenje) - osnovna pitanja (pristup суду, pravo na obrazloženu sudsku odluku, neusklađenost sudske prakse, odbijanje dokaznih prijedloga, kontradiktornost postupka);
- članak 8. Konvencije (pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, doma i korespondencije) - pozitivne i negativne obveze države, postupovne obveze države, uz poseban osvrt na pravo na dom, zaštitu od nasilja, zaštitu djece (tko sve može podnijeti zahtjev u ime djeteta?);
- članak 10. (sloboda izražavanja) poseban osvrt na novinarsku slobodu, granice slobode izražavanja, odnos s pravom na (dobru) reputaciju;
- članak 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju (pravo na mirno uživanje imovine) - područja primjene.

Više možete saznati i pratiti na: <https://www.facebook.com/informiranostsprjecavakrseneljudskihprava>

Edukaciju su vodile autorice ovog priručnika:

Elica Grdinić

Trenutno je Viša ustavosudska savjetnica na Ustavnom суду Republike Hrvatske gdje djeluje od ožujka 2019. Radila je deset godina kao voditeljica odjela na Europskom судu za ljudska prava (2009. - 2019.) a prije toga deset godina kao savjetnica na Europskom судu za ljudska prava (1999. - 2009.). Dvije godine je bila sutkinja na kaznenom odjelu Općinskog судa u Zagrebu (1996. - 1998.).

Nataša Belamarić

Viša ustavnosudska savjetnica - mentorica Ustavnog suda Republike Hrvatske. Bila je višegodišnja sudska savjetnica Općinskog građanskog suda u Zagrebu i viša sudska savjetnica Općinskog radnog suda u Zagrebu, a u razdoblju od 2014. do 2018. radila je kao sudska savjetnica Europskog suda za ljudska prava u Strasbourguru u sklopu četverogodišnjeg programa za stručno usavršavanje (on-the- job training) pravnika zemalja Vijeća Europe o Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksi Europskog suda za ljudska prava. Ekspertica je Vijeća Europe za područje ljudskih prava te certificirana nacionalna mentorica Programa HELP Vijeća Europe za edukaciju pravnika praktičara o Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksu Europskog suda za ljudska prava. Su kreatorica je i mentorica HELP-ovog tečaja učenja na daljinu za hrvatske odvjetnike "Uvjeti dopuštenosti zahtjeva podnesenih Europskom судu za ljudska prava".

2.

PRAVILO 47 POSLOVNIKA SUDA

- prepostavke za pravilno popunjavanje obrasca zahtjeva sadržane su u pravilu 47 Poslovnika Suda koje je izmijenjeno izmjenama Poslovnika Suda od 6. svibnja 2013., a koje su stupile na snagu 1. siječnja 2014.; uvedene dvije bitne novine:
 - zahtjev se podnosi isključivo na službenom obrascu Suda
 - samo pravilno popunjjen obrazac, uz kojeg su dostavljeni svi potrebni dokumenti, prekida rok za podnošenje zahtjeva iz članka 35. Konve^{ncije}.
 - zahtjevi koji ne ispunе uvjete iz pravila 47 neće biti dodijeljeni niti jednom sudsakom tijelu (sudac pojedinac, odbor ili vijeće) i bit će uništeni zajedno s priloženim dokumentima
 - tumačenje pravila 47 Sud je dao u predmetu **Malysh protiv Ukrajine i Ivanin protiv Ukrajine**, brojevi zahtjeva 40139/14 i 41418/14, odluka o nedopuštenosti od 9. rujna 2014.
- Najčešće greške zbog kojih zahtjevi ne uđovoljavaju pravilu 47:
 - punomoć nije potpisana u obrascu zahtjeva, nego se dostavlja izdvojeno, bez uvjerljivog objašnjenja zašto je to bilo neizbjježno
 - nije ispunjen odjeljak za podatke o osobi ovlaštenoj za zastupanje kad je podnositelj zahtjeva pravna osoba
 - podnositelj koji je pravna osoba nije priložio dokument iz kojeg je razvidno da je pojedinac koji je podnio zahtjev ovlašten zastupati podnositelja pravnu osobu (npr. izvadak iz sudsakog registra)
 - potpisi u obrascu zahtjeva nisu u izvorniku
 - propust da se dostave preslike svih pravnih lijekova (nerazumijevanje načela supsidijarnosti – objašnjeno u odluci **Malysh protiv Ukrajine i Ivanin protiv Ukrajine**).

2.1. Prethodno iscrpljen pravni put kao jedan od uvjeta dopuštenosti

Uvjeti dopuštenosti propisani su člancima 34. i 35. Konvencije

1. Neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

¹ U tekstu se pod pojmom Konvencije misli na (Europsku) Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

2. Nepoštivanje roka od šest mjeseci – VAŽNO! Protokolom br. 15 koji stupa na snagu 1. kolovoza 2021. rok za podnošenje zahtjeva skraćen je na četiri (4) mjeseca!
3. Anoniman zahtjev
4. U osnovi isti zahtjev
5. Zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva
6. Nespojivost *ratione personae*
7. Nespojivost *ratione loci*
8. Nespojivost *ratione temporis*
9. Nespojivost *ratione materiae*
10. Očigledno neosnovan zahtjev:
 - 10.1. prigovori „četvrtog stupnja“
 - 10.2. jasno i očigledno nepostojanje povrede
 - 10.3. paušalni i nepotkrijepljeni prigovori
 - 10.4. nejasni ili nerealni prigovori
11. Nema značajne štete
 - mehanizam zaštite ljudskih prava zajamčen Konvencijom jest supsidijaran – prvenstveno je na nacionalni sudovima i drugim tijelima primjenjivati Konvenciju, odnosno odlučivati o pitanjima koja se tiču povreda Konvencije, da spriječe ili isprave povrede
 - temelji se na pretpostavci koja se odražava u članku 13., da će domaći pravni poredak osigurati djelotvorno pravno sredstvo za povrede konvencijskih prava
 - Konvencija je u hrvatskom pravnom poretku izravno primjenjiva i sva prava zajamčena Konvencijom i njenim Protokolima treba smatrati i ustavnim pravima koja imaju jednaku snagu kao i odredbe Ustava

Odluka Ustavnog suda br. U-I-448/2009 i dr. od 19. srpnja 2012., („Narodne novine“ broj 91/12.)

„(...) da se cjelokupno hrvatsko pravo mora tumačiti u skladu s pravnim standardima koje u svojoj sudskoj praksi stvara Europski sud sve dok je Republika Hrvatska članica Vijeća Europe, što znači sve dok je dio svoje sudbene jurisdikcije vlastitom suverenom odlukom prenijela na Europski sud.“

Odluka Ustavnog suda br. U-III-2864/2016 od 23. svibnja 2019.

„Budući da je Republika Hrvatska kao suverena država prenijela dio svoje sudbene jurisdikcije na ESLJP, Ustavni sud primjenjuje pravne standarde koje je u svojoj praksi taj sud izgradio (...).

(...) Ustavni sud u svojoj praksi opetovano podsjeća da se nijedna odredba domaćeg prava ne smije tumačiti i primijeniti na način nesuglasan s obvezama koje proizlaze iz Ustava i Konvencije (vidi odluku Ustavnog suda broj: U-III-2073/2010 od 4. ožujka 2014., „Narodne novine“ broj 41/14., t. 19.).”

Habulinec i Filipović, br. 51166/10, odluka o nedopuštenosti od 4. lipnja 2013.:

„30. Sud opaža da je Konvencija sastavni dio hrvatskog pravnog sustava, u kojem ima prednost pred svakom zakonskom odredbom te je izravno primjenjiva. S tim u vezi, Sud opaža kako je njegova sudska praksa sastavni dio sustava Konvencije. (...) Ustavni sud već je presudio da se prava zajamčena Konvencijom i njenim Protokolima imaju smatrati ustavnim pravima s pravnom snagom jednakom odredbama Ustava te je tako priznao svoju nadležnost za ispitivanje navodnih povreda Konvencije.“

- PRIGOVOR ISTAKNUT „U BITI“ – to znači da je podnositelj, ako se nije formalno pozvao na neku odredbu Konvencije u domaćem postupku, morao istaknuti u bitnom iste prigovore koje iznosi u zahtjevu
- kod postupovnih prigovora iz čl. 6. podnositelji moraju te prigovore isticati tijekom postupka, čim su u mogućnosti istaknuti ih, a ne prvi put u ustavnoj tužbi ili zahtjevu ESLJP-u; prigovori zbog (navodne) nepravičnosti postupka najbolje se rješavaju u postupku u vezi s kojim su takvi prigovori izneseni (npr. **Tarbuk protiv Hrvatske**, br. 31360/10, § 33., presuda od 11. prosinca 2012.; te **Bosanac protiv Hrvatske**, br. 79580/12, § 20., odluka od 20. veljače 2018.)
- podnositelji su dužni istaknuti i one prigovore na koje domaći sudovi moraju paziti po službenoj dužnosti

Odluka Merot d. o. o. protiv Hrvatske i Storitve Tir d. o. o. protiv Hrvatske, zahtjevi br. 29426/08 i 29737/08, od 10. prosinca 2012.

„36. (...) U svojim ustavnim tužbama su društva podnositelji prigovarala različitim postupovnim greškama, a ne oduzimanju njihovih jahti (...). Kako proizlazi iz sudske prakse Suda (...), sama činjenica da je podnositelj iznio svoj slučaj pred različite nadležne sudove ne znači samo po sebi udovoljavanje zahtjevu iz čl. 35. st. 1.

Konvencije jer čak niti u pravosudnom sustavu u kojem domaći sudovi imaju mogućnost, ili čak obvezu, ispitati predmet po službenoj dužnosti, podnositelji nisu oslobođeni isticanja prigovora pred tim sudovima prije nego ih potom iznesu pred Sud (vidi, na primjer, **Van Oosterwijck protiv Belgije**, 6. studenoga 1980., st. 39., Serija A br. 40.; **Dalipi protiv Grčke** (odl.), br. 51588/08, st. 20., 26. lipnja 2012.; i **Trūps protiv Latvije** (odl.), br. 58497/08, 20. studenoga 2012.). Stoga, kako bi pravilno iscrpili domaća pravna sredstva nije dovoljno da povreda Konvencije „proizlazi“ iz činjenica predmeta ili podnesaka podnositelja. Umjesto toga, oni moraju stvarno iznijeti prigovor o tome (izričito ili u biti) na način koji ne ostavlja sumnju da je prigovor, koji je kasnije podnesen Sudu, stvarno bio istaknut na domaćoj razini.“

Odluka Ustavnog suda br. U-III-2669/2017 od 4. veljače 2021.

"8.2. Kao što je navedeno u načelnim stajalištima, pravo na obrazloženu sudsку odluku traži od sudova da daju odgovarajuće obrazloženje za svoje odluke na način da odgovore na bitne argumente stranaka u kaznenom (i drugom) postupku. U tom smislu žalbeni je sud dužan odgovoriti na bitne navode stranke navedene u žalbi. Kako podnositeljica u žalbi uopće nije navela da je prvostupanjski sud prekoračio optužbu, Vrhovni sud kao žalbeni sud nije bio dužan dati odgovor na taj argument, neovisno o obvezi da na takvu povredu pazi po služenoj dužnosti. Ovo stoga jer žalbeni sud, suprotno stajalištu podnositeljice kao okrivljene u kaznenom postupku, nije morao smatrati da je od strane prvostupanjskog suda optužba prekoračena, već je podnositeljica trebala navesti svoje argumente u vezi takvog stajališta, na koje bi onda žalbeni sud bio dužan odgovoriti. U suprotnom bi žalbeni sud bio dužan obrazložiti zašto ne smatra da je došlo do bilo koje povrede u kaznenom postupku na koju je dužan paziti po službenoj dužnosti prema članku 476. ZKP-a/08, a to pravo okriviljenog u kaznenom postupku na obrazloženu sudsку odluku u ustavnom i konvencijskom smislu ne zahtijeva. Stoga je u okolnostima ovog predmeta prigovor podnositeljice da presuda žalbenog suda nije obrazložena neosnovan."

1. kad je neko pravno sredstvo novougrađeno u pravosudni sustav neke države nakon promjene sudske prakse, ESLJP smatra kako ne bi bilo pošteno zahtijevati iscrpljivanje takvog novog pravnog sredstva bez davanja razumnog roka pojedincima da se upoznaju sa sudscom odlukom koja je uvela to novo pravno sredstvo; to je, u pravilu, šest mjeseci (npr. **Antunović protiv Hrvatske**, br. 66553/12, presuda od 4. listopada 2016.)

2.2. Doktrina „četvrtog stupnja“

Većina prigovora „četvrtog stupnja“ tiče se prava na pošteno suđenje zbog nerazumijevanja što članak 6. stavak 1. Konvencije jamči – jamči isključivo postupovnu pravičnost, ali ne i materijalnu
Što je prigorov „četvrtog stupnja“?

To je isticanje povrede prava na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije koje se odnosi na:

- utvrđenje činjenica
- ocjenu dokaza / nezakoniti dokazi
- primjenu prava
- pravilo *in dubio pro reo*
- kada podnositelj tvrdi da mu je povrijeđena pretpostavka nedužnosti jer da nije dokazano da je počinio kazneno djelo za koje je osuđen
- kada podnositelj tvrdi da presuda nije obrazložena u pogledu činjenica
- nezadovoljstvo ishodom postupka.

Postoje izuzetci od ovog pravila, a to je kad su zaključci sudova o činjenicama/ocjeni dokaza / primjeni prava proizvoljni (arbitrarni) do te mjere da dovode do „uskrate pravde“. Ili kad su greške koje su sudovi počinili dovele do povrede prava na pošteno suđenje.

Koji stupanj proizvoljnosti, odnosno kakve greške?

- pogrešni zaključci sudova o odlučnim činjenicama trebali bi biti toliko očigledni da se mogu okarakterizirati kao nedvojbena pogreška (*manifest error*), drugim riječima, takva pogreška koju nijedan razuman sud ne bi ikada mogao učiniti (npr. **Khamidov protiv Rusije**, br. 72118/01, § 170., presuda od 15. studenoga 2007.; i **Bochan protiv Ukrajine** (br. 2) [Vv], br. 22251/08, § 62., presuda od 5. veljače 2015.)
- kad su u pitanju materijalne odredbe Konvencije, iako ESLJP nije vezan činjeničnim utvrđenjima, pravilu je potrebno ispitati činjenice i primjenu prava
- Primjeri u kojima je ESLJP utvrdio povedu prava na pošteno suđenje zbog proizvoljnih odluka domaćih sudova:

- **Anđelković protiv Srbije** (br. 1401/08, presuda od 9. travnja 2013.) – obrazloženje drugostupanjskog suda, koje nije imalo nikakvu pravnu osnovu, temeljilo se na apstraktnom zaključku izvan svake sudske diskrecije
- **Bochan protiv Ukrajine** (gore navedeno) – odbijanje prijedloga za ponavljanje postupka utemeljeno je na potpuno iskrivljenom tumačenju presude ESLJP-a do mjere koja je grubo proizvoljna i kao takva predstavlja uskratu pravde.

Što treba razlikovati od prigovora četvrtog stupnja?

- način na koji su dokazi pribavljeni (npr. **Lisica protiv Hrvatske**, br. 20100/06, presuda od 25. veljače 2010.)
- nedostatak obrazloženja (npr. **Jaćimović protiv Hrvatske**, br. 22688/09, presuda od 31. listopada 2013.)
- dokazi pribavljeni povredom nekog drugog prava – (npr. **Gäfgen protiv Njemačke**, [Vv], br. 22978/05, presuda od 1. lipnja 2010.)

3.

ČLANAK 2. KONVENCIJE – PRAVO NA ŽIVOT

Kada se javlja?

- kada neka osoba izgubi život u sumnjivim okolnostima
 - i samoubojstvo (**Fanziyeva protiv Rusije, Perevedentsevy protiv Rusije**)
 - Tko podnosi zahtjev?
 - U čije ime?
 - Čije pravo je povrijeđeno?
- kada je život neke osobe ugrožen, ali ona preživi
 - primjeri:
 - **Makaratzis protiv Grčke**
 - **Fergec protiv Hrvatske**

4.

ČLANAK 3. KONVENCIJE – ZABRANA MUČENJA, NEČOVJEČNOG I PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA I KAŽNJAVANJA

- osnovni **kriterij primjene**: minimalni stupanj ozbiljnosti

Jednom kada je taj kriterij zadovoljen zabrana je **apsolutna**

Primjeri:

- policija
 - o **Bouyid protiv Belgije** (šamar)
 - o **Gäfgen protiv Njemačke** (prijetnje)
- privatne osobe:
 - o **M. i M.** – zlostavljanje djeteta od strane oca (psovke, da je glupa, krava, da će joj odrezati kosu, silom trpao hranu usta, stiskao ruku, udario)
 - o **Dorđević** – djeca iz susjedstva zlostavljala mentalno bolesnu osobu
 - o **Beganović** – grupa od sedam osoba napala podnositelja, udarali ga rukama i nogama i letvom, izgubio svijest, pretrpio brojne povrede – natučenja i razderotine kože
- Kada ne:
 - o **Association Accept i drugi protiv Rumunjske**
 - verbalni napad

Ustavni sud: U-III-2777/2019, U-III-2789/2019 i U-III-2838/2019

- uvjeti u zatvoru (**Longin protiv Hrvatske** – sanitarni čvor unutar ćelije, **Muršić protiv Hrvatske** – veličina ćelija)
- liječnička skrb zatvorenika (**Testa protiv Hrvatske, Pilčić protiv Hrvatske, Golubar protiv Hrvatske**)
- tretman osoba u psihiatrijskim ustanovama (**Herczegfalvy protiv Austrije** – vezanje za krevet, prisilno hranjenje, **M. S. protiv Hrvatske br. 2** – vezanje za krevet u trajanju od 15 sati osobe koja se žalila na bolove u ledima)

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDРUGA ZA MEDIJACIJU

- predmeti izručenja (**Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva, D. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, N. A. protiv Finske, J. K i drugi protiv Švedske, R. K. protiv Rusije**)
- Ustavni sud: Iračanka koja se žalila na obiteljsko nasilje

4.1. Zajednička pitanja

OBVEZE DRŽAVE:

POČINITELJ

Ako je počinitelj nositelj represivne vlasti (*State officials*, najčešće policajci, vojnici, zatvorski čuvari)

- radnje počinjene u vršenju službe (**V. D. protiv Hrvatske**)
- radnje ultra vires (**Sašo Gorgiev protiv Sjeverne Makedonije; Fergec protiv Hrvatske, Đurđević protiv Hrvatske, Kotelnikov protiv Rusije, Gerasimenko protiv Rusije, Chernega i drugi protiv Rumunjske, Basenko protiv Ukrajine, Voykin i drugi protiv Ukrajine**, U-III-3521/2018, U-III-3875/2019)

substantivni aspekt čl. 2. i 3.

- država odgovara i za sam čin smrti ili nasilja
- koje pravno sredstvo?
 - tužba za naknadu štete protiv države
- zašto ne ratni zločini (*incompatible ratione temporis*, ali za to se mogu žaliti Ustavnom суду)

postupovni aspekt čl. 2. i 3. – država je dužna provesti adekvatnu službenu „istragu“

- što podnositelji trebaju poduzeti?
 - prijaviti djelo
 - što podnositelji **ne** trebaju poduzeti?
 - kazneni progon
- rokovi za podnošenje zahtjeva ESLJP-u (**Bogunović protiv Hrvatske, Orić protiv Hrvatske**)
- što znači adekvatna „istraga“ – ne u smislu ZKP-a, već puno šire, obuhvaća cijeli kazneni postupak i kažnjavanje te izvršenje kazne
- zabranjeno pomilovanje ili oprost (**Marguš protiv Hrvatske**)

- ne smije nastupiti zastara kaznenog progona (**Begnović protiv Hrvatske**)
- na što se sve može žaliti? (**Armani da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva**)
 - brzinu postupanja (iznimka „historijski zločini“ – npr. ratni zločini)
 - detaljnost (jesu li se slijedili svi indiciji? – **Gül protiv Turske, Jelić protiv Hrvatske, B. i drugi protiv Hrvatske**)
 - uključenost podnositelja (treba tražiti obavijesti)
 - i u kaznenom postupku

AKO JE POČINITELJ PRIVATNA OSOBA

- **substantivni** aspekt – država odgovora po testu u dva koraka:
 - ako su nadležna državna tijela znala ili morala znati da nekoj osobi prijeti smrtna opasnost ili čin nasilja od neke druge osobe
 - ako unatoč tome nisu poduzela razumne korake da to spriječe
 - primjeri: **Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske, Bljakaj i drugi protiv Hrvatske, Mastromatteo protiv Italije** – zatvorenik na uvjetnom otpustu, **Maiorano i drugi protiv Italije**
- **postupovni** aspekt – isto kao kod *State officials*
 - problem privatne tužbe kod tjelesnih ozljeda
 - trebalo bi po službenoj dužnosti čim je dosegnut stupanj ozbiljnosti potreban za primjenu članka 3. Konvencije jer kriterij nije samo težina ozljede, već skup svih okolnosti (a prema KZ-u jedni je kriterij težina ozljede)

Najnovija praksa US (U-IIIBi-1966/2020)

- uvjeti u zatvoru
 - koja pravna sredstva koristiti i kako
 - pritužba sudcu izvršenja
 - +30 dana

- parnični postupak
 - – 30 dana, i za naknadu štete
- neučinkovite istrage
 - koja pravna sredstva koristiti i kako
 - ratni zločini – **rok** za ustavnu tužbu
- ako istraga već dulje vrijeme stagnira (vidi gore za ESLJP)
 - Ustavni sud je Poslovničkom odlukom o dopuni uveo mogućnost podnošenja ustavne tužbe i prije nego što je iscrpljen pravni put, zbog nedjelotvorne istrage kaznenih djela vezanih uz članak 2. (pravo na život) i članak 3. (zabrana mučenja) Konvencije. Ta je odluka stupila na snagu 15. siječnja 2015.
 - ESLJP je utvrdio da kada se neko novo pravno sredstvo ugradi u pravni sustav neke države promjenom sudske prakse, potrebno je dati razuman rok pojedincima da se upoznaju sa sudske odlukom koja uvodi novo pravno sredstvo i utvrdio je da taj rok iznosi šest mjeseci.
Taj rok od šest mjeseci počeo je teći 15. siječnja 2015. i istekao je 15. srpnja 2015. te je stoga rok za podnošenje ustavne tužbe istekao 15. kolovoza 2015.
- ako istraga i dalje traje i nije bilo većih zastoja
 - ustavna tužba se i dalje može podnijeti za cijeli period istrage
- ako istraga i dalje traje i bilo je većih zastoja
 - ustavna se tužba može podnijeti samo za period nakon zadnjeg većeg zastoja

5.

ČLANAK 6. – PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

5.1. Pravo na pošteno suđenje

Članak 6. stavak 1. Konvencije

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

(...)

Sadržaj prava na pošteno suđenje:

- pravo na pristup sudu
- pravo na sud ustanovljen zakonom
- pravo na neovisni sud
- pravo na nepristrani sud
- pravo na javnu raspravu (pravo na usmenu raspravu i pravo na javnu objavu presude)
- pravo na kontradiktorni postupak
- pravo na „jednakost sredstava oružja“ (procesna ravnopravnost stranaka u postupku)
- pravo učinkovito sudjelovati u postupku
- pravo na obrazloženu odluku
- pravo na pravnu sigurnost (dosljednost pri odlučivanju)
- pravo na ovrhe sudske odluke.

5.2. Pravo na pristup суду

- najvažniji aspekt prava na pravično suđenje – bez pristupa суду nema ostvarenja niti jednog drugog jamstva pravičnog suđenja; ono, između ostalog, osigurava svakome pravo da od суда zatraži i dobije djelotvornu sudsку zaštitu u vezi sa svojim građanskim pravima ili obvezama

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDРUGA ZA MEDIJACIJU

- izvedeno iz načela međunarodnog prava koje brani uskratu pravde; nije izrijekom propisano člankom 56., nego je to pravo protumačio ESLJP prvi put u predmetu **Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva**, br. 4451/70, presuda od 21. veljače 1975.
- jamči se i pred višim sudovima ako postoji mogućnost podnošenja pravnog lijeka
- pravo na pristup суду mora biti „praktično i učinkovito“: ne uključuje samo pravo na pokretanje postupaka, nego i pravo na sudske „rješavanje“ sporu – spor o kojem se odlučivalo u sudskom postupku mora biti stvarno ispitani
- nije apsolutno – po svojoj prirodi podliježe ograničenjima i regulacijama od strane države

Primjeri ograničenja:

- procesni rokovi
- materijalnopravni rokovi (zastara)
- parnična sposobnost (maloljetnici, osobe s duševnim smetnjama)
- postulacijska sposobnost
- aktorska kaucija
- imunitet (diplomatski, parlamentarni...)
- sudske pristojbe i ostali troškovi postupka
- vrijednost predmeta sporu
- prekid postupka
- ...

Test razmjernosti:

- svako ograničenje prava na pristup суду treba biti OPRAVDANO: mora imati legitimni cilj i treba biti razmjerno – razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi postići

- posebno se razmatra je li ograničenje bilo predviđljivo (npr. zastarni rokovi – način računanja)
- ne smije se narušiti sama bit prava

Najčešći razlozi zbog kojih je utvrđena povreda prava na pristup sudu:

- rigidnost sustava, odnosno pretjerani formalizam u odlučivanju/suđenju: pravna stajališta proizvod su gramatičke, „mehaničke“ primjene prava, bez uzimanja u obzir legitimnog cilja, odnosno svrhe konkretnog pravnog pravila, konteksta u kojem se ono primjenjuje te bez sagledavanja pravnog problema kao jedne cjeline

npr. **Buvač protiv Hrvatske**, br. 47685/13, presuda od 6. rujna 2018.

Podnositeljeva tužba za naknadu štete protiv novinskog nakladnika zbog informacije objavljene u jednom novinskom izdanju odbačena jer podnositeljeva punomoćnica, prije podnošenja tužbe, navodno nije uz zahtjev za ispravak javno objavljene informacije nakladniku priložila punomoć. ESLJP je zaključio da takva odluka domaćih sudova predstavlja pretjerani formalizam u tumačenju odredaba Zakona o medijima kojima su propisane pretpostavke za podnošenje tužbe radi naknade štete, protivno njihovom legitimnom cilju i svrsi, a to je omogućavanje onima koji su pretrpjeli štetu objavom netočne informacije, da nakladniku pruže priliku da ispravi iskrivljene predodžbe o njima koje su mogle nastati na temelju netočnih medijskih objava,

Čak i pod pretpostavkom da punomoćnica podnositelja zahtjeva nije podnijela punomoć, ESLJP je istakao da ne vidi razlog za nametanje strožih uvjeta u postupku pred nakladnikom, nego u postupku pred sudom, imajući u vidu odredbe ZPP-a o punomoći i podnositeljev iskaz dan sudu u kojem je potvrdio da je opunomoćio svoju odvjetnicu za podnošenje zahtjeva za ispravak.

- očite pogreške sudova

npr. **Šimecki protiv Hrvatske**, br. 15253/10, presuda od 30. travnja 2014. – protiv podnositeljice je određena ovraha na pokretninama zbog neplaćenih računa za telekomunikacijske usluge (rješenje o ovrsi je zaprimila treća osoba na adresi podnositeljice za vrijeme dok se podnositeljica nalazila u pritvoru); s obzirom da se ovraha na pokretninama nije mogla provesti, sud je na temelju prijedloga za promjenu predmeta i sredstva ovrahe donio rješenje o ovrsi na plaći podnositeljice; podnositeljica je po zaprimanju tog drugog rješenja o ovrsi uložila podnesak kojim je osporavala oba rješenja o ovrsi, zatražila i ukidanje

klauzule pravomoćnosti prvog rješenja o ovrsi; Županijski je sud taj podnesak razmatrao samo kao žalbu protiv drugog rješenja o ovrsi i odbacio je žalbu kao nepravodobnu; podnositeljica je zatražila od suda da ispravi svoje rješenje s obzirom da je žalbu uložila u roku, a sud je taj prijedlog odbio uz obrazloženje da je točno da je greškom odbacio žalbu kao nepravodobnu, ali i da bi meritornim razmatranjem žalbe ista bila odbijena kao neosnovana jer je podnesena iz nedopuštenih razloga

ESLJP je, povodom zahtjeva podnositeljice kojim je prigovarala da joj je povrijedeno pravo na pristup суду, identificirao nekoliko grešaka domaćih sudova u predmetu podnositeljice:

- 1) prvo rješenje o ovrsi (na pokretninama podnositeljice) nije dostavljeno podnositeljici u skladu sa zakonom te je utvrđeno da je postalo pravomoćno bez da je ikada došlo do podnositeljice
- 2) domaći sudovi su prerestriktivno tumačili podnesak podnositeljice samo kao žalbu protiv drugog rješenja o ovrsi te nisu odlučili o njezinom prigovoru, odnosno žalbi protiv prvog rješenja o ovrsi, kao niti o zahtjevu za ukidanje klauzule pravomoćnosti
- 3) žalba podnositeljice protiv drugog rješenja o ovrsi pogrešno je odbačena kao nepravodobna. Ocijenjeno je da su domaći sudovi stvorili zapreku odlučivanja o meritumu predmeta podnositeljice na način koji je narušio samu bit njenog prava na pristup суду zbog čega je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

- nedosljednost u odlučivanju

npr. **Gregurić protiv Hrvatske**, br. 45611/13, presuda od 18. ožujka 2018. – odbačena podnositeljeva tužba za utvrđenje da je radni odnos na određeno vrijeme sukladno zakonu prerastao u radni odnos na neodređeno vrijeme jer podnositelj nije tražio zaštitu svojih prava u odnosu na poslodavca u rokovima propisanim člankom 133. Zakona o radu; Vrhovni sud se složio sa zaključcima nižih sudova unatoč svoj praksi da tužbe na utvrđenje ne mogu biti nepravovremene jer njihovo podnošenje nije ograničeno nikakvim rokovima, a koji zaključak je ponovio u identičnom predmetu podnositeljevog kolege; ESLJP je utvrdio da način na koji su domaći sudovi primijenili mjerodavno pravo (prepostavke za podnošenje tužbe iz ZOR-a) nije bio predvidljiv za podnositelja zahtjeva koji je, s obzirom na sudsку praksu najvišeg suda u državi, razumno mogao očekivati da će se o njegovom tužbenom zahtjevu meritorno odlučivati; takvo stanje koje je u suprotnosti s dobro ustaljenom sudscom praksom najvišeg suda u državi povrijedilo je načelo pravne sigurnosti i dovelo do uskraćivanja pravde, što je umanjilo samu bit podnositeljevog prava na pristup суду

- proizvoljnost (arbitrarnost)
npr. **Smolić protiv Hrvatske**, br. 51472/12, presuda od 15. ožujka 2018. – proizvoljna (arbitrarna) primjena članaka 172. i 173. ZPP-a – odbijen zahtjev da se troškovi četvrtog (!) dopunskog vještačenja podmire iz sredstava suda na temelju hipotetskog zaključka da podnositelj posjeduje dostana sredstva jer mu je dosuđena naknada zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, bez razmatranja dokaza (potvrda o imovinskom stanju, mirovini...) koje je podnositelj priložio uz svoj zahtjev te činjenice da je u sudskom postupku dobio pravo na besplatnu pravnu pomoć i oslobođenje od plaćanja sudske pristojbi, a što je u konačnici rezultiralo odbijanjem njegovog tužbenog zahtjeva primjenom pravila o teretu dokazivanja
- finansijska ograničenja u sporovima s državom

Podnositelji nisu uspjeli u sporu:

npr. **Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske** br. 72152/13, presuda od 6. rujna 2016. – podnositelji su u sudskom postupku potraživali naknadu neimovinske štete od države zbog ubojstva roditelja, do kojeg je došlo na području „Srpske autonomne oblasti Krajine“; nakon što je prvostupanjski sud usvojio tužbeni zahtjev, drugostupanjski je sud ukinuo tu presudu preinačio na način da je odbio tužbeni zahtjev jer je smatrao da se radi o ratnoj šteti, a ne o terorističkom aktu; naložio je podnositeljima da nadoknade troškove zastupanja države u iznosu od 52.500 HRK.

ESLJP – postavio tri uvjeta koja trebaju biti ispunjena kumulativno (tzv. Cindrić i Bešlić test) da bi se moglo doći do zaključka da ograničenje nije bilo razmjerne:

1. da je državu zastupalo državno odvjetništvo i da su troškovi zastupanja države odmjereni prema odvjetničkoj tarifi
2. da o pitanjima na koje se odnosi tužbeni zahtjev ne postoji dosljedna sudska praksa
3. da iznos troškova koje treba nadoknaditi državi predstavlja značajan finansijski teret za podnositelje.

Podnositelj je djelomično uspio u sporu:

**CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI**

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

**Norwegian
Helsinki Committee**

npr. **Klauz protiv Hrvatske**, br. 28963/10, presuda od 18. srpnja 2013. – podnositelj je djelomično uspio u sporu (uspio s osnovom, ne i visinom tužbenog zahtjeva) u kojem je tražio naknadu štete zbog kaznenog djela zlostavljanja od strane policijskog službenika (zabranjeno člankom 3. Konvencije) – dosuđeno mu je 24.000,00 kuna na ime naknade štete i 8.300,00 kuna parničnih troškova te mu je naloženo platiti državi 19.000,00 kuna parničnih troškova – ono što mu je dosuđeno, znato mu je umanjeno nalogom za podmirenje parničnog troška (ne smije doći do nerazmjera u rezultatu postupka)

- treba uzeti u obzir i kvalitativni kriterij (osnovanost), a ne samo kvantitativni (visina), kao i činjenicu da država nije imala nikakve dodatne troškove zbog previsoko postavljenog zahtjeva

5.3. Pravo na obrazloženu sudsку odluku

Načela sažeta u predmetu **García Ruiz protiv Španjolske [Vv]**, br. 30544/96, presuda od 21. siječnja 1999.

- jamstva prava na pravično suđenje uključuju obvezu sudova da za svoje odluke daju dostatne i relevantne razloge jer time sudovi pokazuju strankama da je njihov predmet pomno ispitani; sudovi su uvijek dužni ispitati glavne, odlučujuće tvrdnje – kad je neka tvrdnja stranke odlučujuća za ishod postupka, ona zahtijeva konkretan i izričit odgovor
- no, to pravo ne može se tumačiti tako da zahtijeva detaljan odgovor na svaku tvrdnju stranke u postupku, nego to ovisi o okolnostima svakog pojedinog predmeta
- viši sudovi mogu samo navesti da prihvaćaju zaključke nižeg suda kad odbijaju pravni lijek; što su navodi stranke konkretniji i obrazloženiji, to je obveza suda dati jače obrazloženje

Jaćimović protiv Hrvatske

- upravna tijela u dva stupnja i Upravni sud RH odbili su podnositeljev zahtjev za ostvarenje prava na naknadu za vrijeme nezaposlenosti; obrazloženje svih odluka oslanjalo su isključivo na činjenicu da se podnositelj nakon ožujka 1992. nije javljaо nadležnoj službi, bez razmatranja podnositeljevih tvrdnji zbog čega se nije javljaо (ratne okolnosti u RH), unatoč činjenici da su (i) prema mjerodavnom pravu bili dužni

raspraviti je li osigurana osoba bila spriječena koristiti se svojim pravom uslijed okolnosti koje su bile izvan njenog utjecaja.

- kad god su u pitanju povrede drugih prava iz Konvencije, tada postoji jača obveza sudova u davanju što konkretnijih razloga za njihove zaključke – to je procesna obveza koju sadrže ta prava i ona je jača od one u članku 6. – npr. u predmetima oduzimanja djeteta roditeljima ili dodjela djece jednom od roditelja, obrazloženje sudova mora biti vrlo detaljno i njegova kvaliteta potpadat će pod članak 8., a ne članak 6.

5.4. Neujednačena sudska praksa

- pravo na pošteno suđenje ne sadrži jamstvo nepromjenjivosti sudske prakse jer razvoj sudske prakse nije sam po sebi u suprotnosti s pravilnim djelovanjem pravosudnog sustava; sudska se praksa mora moći mijenjati da se ne bi spriječile reforme ili poboljšanja
- mogućnost odstupanja u sudskoj praksi inherentna je posljedica svakog sudbenog sustava koji se sastoji od mreže prvostupanjskih i žalbenih sudova s ovlastima na području njihove teritorijalne nadležnosti i to se samo po sebi ne može smatrati protivnim Konvenciji
- međutim, u određenim situacijama postojanje oprečnih presuda može izazvati stanje pravne nesigurnosti i time umanjiti povjerenje javnosti u sudbeni sustav
- mjerila kojima se ESLJP rukovodi prilikom ocjene je li neujednačena sudska praksa u suprotnosti sa zahtjevima pravičnog suđenja, usustavljena su u presudi Velikog vijeća Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske iz listopada 2011. (v. dolje), a sastoje se u utvrđivanju:
 - postoje li duboke i dugotrajne razlike u sudskoj praksi nacionalnih sudova
 - predviđa li domaće pravo mehanizme sposobne razriješiti takve nedosljednosti, te
 - je li taj mehanizam primijenjen i s kojim učinkom?

Mirković i drugi protiv Srbije, br. 27471/15 i dr., presuda od 26. lipnja 2018. – različita sudska praksa dovela je do povrede članka 6.

- podnositelji zahtjeva bili su zaposleni u Upravi za izvršenje kaznenih sankcija te su četiri godine primali plaću u manjem iznosu nego što im je po zakonu pripadala, u razdoblju između 2011. i 2013. podnijeli su, kao i mnogi njihovi kolege, različitim redovnim sudovima tužbe države tražeći isplatu razlike plaće; tužbeni zahtjevi nekih službenika su usvojeni, dok su tužbeni zahtjevi podnositelja odbijeni s obrazloženjem da se nisu prethodno obratili poslodavcu sa zahtjevom za izmjenu pojedinačnog akta (rješenja o zaradi)
- pred ESLJP-om su se žalili na povodu načela pravne sigurnosti jer su sudovi u istovjetnim pravnim situacijama nekima od njihovih kolega dosuđivali traženu naknadu
- ESLJP je zaključio da su nedosljednosti u odlučivanju trajale četiri godine (od 2012. do 2016.); takva kontinuirana neizvjesnost dovela je do postojanja „dubokog i dugotrajnog“ stanja neujednačene sudske prakse koje je stvorilo pravnu nesigurnost i time lišilo podnositelje pravičnosti suđenja; tu neizvjesnost nisu uspjeli otkloniti ni Vrhovni kasacijski sud niti Ustavni sud (a koji su tijekom tog vremenskog razdoblja također zauzimali različite stavove), dakle, mehanizam za rješavanje dubokih i dugotrajnih nedosljednosti u sudske prakse nije bio učinkovit.

Stanković i Trajković protiv Srbije, br. 37194/08 i 37260/08, presuda od 22. prosinca 2015. – različita sudska praksa nije dovela do povrede

- supruzi prvo i drugopodnositeljice su oteti od strane Oslobođilačke vojske Kosova i proglašeni umrlima; njihovi zahtjevi za naknadu štetu su odbijeni iz razloga što se prema utvrđenju sudova Republika Srbija ne može smatrati odgovornom jer je prenijela kontrolu na KFOR koji je trebao osigurati sigurnost stanovništva; podnositeljice su se žalile na različitu sudske praksu te se pozvali na odluke donesene u razdoblju od 2006. do 2010. u sličnim činjeničnim i pravnim situacijama
- ESLJP je primjenom načelnih stajališta iz predmeta Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske utvrdio da su presude koje su donese u predmetima podnositeljica incidentalne, dakle jedine u kojoj su domaći sudovi odbili tužbene zahtjeve u činjenično i pravno istovjetnim situacijama te da nisu proizvoljne; stoga je zaključio da ne postoje duboke i dugotrajne razlike u sudske prakse pa da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije

- različita sudska praksa može dovesti do povrede nekih drugih prava zajamčenih Konvencijom – kod opravdanosti odluke ili mjere kojom se miješa u neko materijalno pravo zajamčeno Konvencijom, kriterij zakonitosti („osnovano na zakonu“) obuhvaća ne samo postojanje pravne norme, nego se gleda i kvaliteta te zakonitosti, a u to spada kvaliteta pravne norme (dostupna, precizna i predvidiva) i sudska praksa: npr.

1. **Žaja protiv Hrvatske**, br. 37462/09, presuda od 4. listopada 2016. – povreda članka 7. (nema kazne bez zakona);
2. **Lopac i drugi protiv Hrvatske**, br. 7834/12, presuda od 10. listopada 2019. povreda članka 7. (nema kazne bez zakona) i članak 1. Protokola br. 1 – utvrđeno da je primjena članka 5. Aneksa C Konvencije o privremenom uvozu u Hrvatskoj u relevantno vrijeme bila nepredvidljiva i nedosljedna zbog različitog tumačenja pojma *persons resident* od strane domaćih sudova – stoga nije bio zadovoljen uvjet zakonitosti („utemeljeno na zakonu“) – postojanje pravne osnove nije samo po sebi dovoljno da zadovolji načelo zakonitosti

5.5. Odbijanje dokaznih prijedloga u kaznenom postupku

Murtazaliyeva test (*Murtazaliyeva protiv Rusije* [Vv], br. 36658/05., § 158., presuda od 18. prosinca 2018.)

1. *Je li obrana obrazložila svoj zahtjev da se izvede određeni dokaz?*
 - Je li obrana tražila izvođenje dokaza u skladu s odredbama važećeg Zakona o kaznenom postupku?
 - Obrazložila svoj zahtjev da se izvede određeni dokaz?
 - Objasnila značaj tog dokaza za utvrđenje odlučnih činjenica u postupku, to jest onih o kojima ovisi odluka o biti stvari ili onih koje mogu ojačati poziciju obrane?
2. *Jesu li redovni sudovi razmotrili važnost predloženog dokaza i dali dovoljne razloge za odbijanje tog dokaznog prijedloga obrane?*
 - kada je obrana tražila izvođenje dokaza, a taj zahtjev nije obijestan, dovoljno je obrazložen te mjerodavan za ishod postupka i može ojačati poziciju obrane, sudovi moraju dati dovoljne razloge za odbijanje takvog dokaznog prijedloga obrane

- takva ocjena uključuje razmatranje okolnosti svakog pojedinog predmeta te razlozi za odbijanje dokaznog prijedloga moraju odgovoriti na navode obrane; stoga, što su jači i teži argumenti obrane, to detaljniji i uvjerljiviji trebaju biti razlozi za odbijanje dokaznog prijedloga
- članak 6. Konvencije ne traži prihvatanje svakog dokaznog prijedloga obrane, niti traži od redovnih sudova da daju detaljan odgovor na svaki prijedlog obrane
- potrebno je osigurati procesnu ravnopravnost stranaka, između ostalog i na način da se dokazni prijedlozi obrane tretiraju pod istim uvjetima kao dokazni prijedlozi optužbe

3. *Je li pravičnost postupka sagledanog u cjelini umanjena odlukom da se odbije dokaz koji je predložila obrana?*

- u svakom predmetu potrebno je ocijeniti kakav je utjecaj odbijanja dokaznog prijedloga obrane na pravičnost postupka u cjelini. Pravičnost postupka ne može se temeljiti na ocjeni samo pojedinog aspekta postupka ili jednog izoliranog incidenta
- ocjena pravičnosti postupka sagledanog u cjelini osigurava da se gore navedeni test ne provodi suviše kruto ili mehanički

Primjeri (ESLJP):

Abdullayev protiv Azerbajdžana (br. 6005/08, presuda od 7. ožujka 2019.)

- kazneni postupak u kojem je podnositelj (bivši član parlamenta) osuđen za nanošenje lakše tjelesne ozljede i huliganstvo zbog vrijeđanja i tuče u nacionalnom parlamentu
- osuđujuća presuda temeljila se na iskazu ozlijedenoga, na iskazima svih članova parlamenta i svih koji su se nalazili na sjednici parlamenta te na medicinskom izvješću o ozljedama
- tijekom kaznenog postupka i žalbenih postupaka podnositelj je predlagao izvođenje dokaza pregleda videosnimki incidenta, sudovi su odbili taj zahtjev, kao neosnovan, bez obrazloženja
- ESLJP je proveo Murtazaliyeva test u trima koracima:
 1. podnositelj je tvrdio da je optužba pogrešno prikazala činjenice i da nije on započeo incident, već osoba kojoj je nanio ozljede, stoga je predložio izvođenje dokaza pregleda videosnimke incidenta, a ESLJP je utvrdio da taj zahtjev nije bio ni zlonamjeran ni nerazuman
 2. svi su sudovi odbili taj dokazni prijedlog bez obrazloženja, a nije bila riječ o zaštiti javnog interesa, štoviše videosnimke su bile javno dostupne

3. presuda se temeljila na iskazu ozlijedene osobe koja je išla u prilog optužbi, a podnositelj je nije imao prilike ispitati te je izvođenje dokaza pregleda videosnimki bio ključni dokaz koji bi rasvijetlio činjenice predmeta.
- ESLJP je utvrdio da je zbog odbijanja izvođenja dokaza pregleda videosnimke incidenta od strane redovnih sudova kazneni postupak bio nepošten u cjelini te je utvrdio povredu članka 6. Konvencije, pri čemu nije razmatrao ostale proceduralne povrede

Bosak i drugi protiv Hrvatske (br. 40429/14, presuda od 6. lipnja 2019.)

Kazneni postupak zbog udruživanja za prodaju droge vodio se protiv više osoba. Četvrti podnositelj bio je optužen za prodaju kokaina B. S.-u u svibnju 2007. u Zagrebu nakon nabavljanja te droge od prvog podnositelja.

Svjedok M. S., čije je ispitivanje predložio četvrti podnositelj, iskazao je da je on bio prijatelj četvrtog podnositelja kojeg je zamolio da pazi na njegovog sina B. S.-a, koji je bio ovisnik o drogama. Naveo je da je B. S. u svibnju 2007. otišao u Zagreb kupiti klimatizacijski uređaj te da mu je naknadno rekao da je ondje od nekih ljudi kupio drogu.

Svjedok B. S., čije je ispitivanje također predložio podnositelj, iskazao je da je u svibnju 2007. kupio kokain od S. H.-a, a ne od četvrtog podnositelja, a da to mogu potvrditi A. P. i M. D., koji su toga dana bili s njim.

Četvrti je podnositelj potom predložio da sud kao svjedočke ispita A. P.-a i M. D.-a, no raspravni je sud to odbio. U obrazloženju presude kojom su podnositelji proglašeni krivima, u odnosu na navedeni dokazni prijedlog četvrtog podnositelja, navedeno je da je sud predložene svjedočke odbio ispitati jer je u tom trenutku već bez sumnje bilo utvrđeno, na temelju rezultata mjera tajnog nadzora i kokaina pronađenog kod B. S.-a, da je B. S. kupio kokain od četvrtog podnositelja. U žalbi protiv pravstupanjske presude četvrti podnositelj prigovorio je da raspravni sud nije pozvao dva svjedoka obrane čije je pozivanje zatražio (A. P.-a i M. D.-a), a koji bi potvrdili izjavu B. S.-a da nije kupio kokain od njega, već od S. H.-a. Vrhovni sud odbio je žalbe podnositelja i potvrdio osuđujuću presudu. Nadalje, Ustavni sud odbio je ustavne tužbe podnositelja.

U zahtjevu ESLJP-u podnositelj je prigovorio da nije imao pošteno suđenje te je istaknuo povredu članka 6. stavaka 1. i 3. točaka c. i d. Konvencije. Prigovorio je da nije bio u mogućnosti osigurati prisutnost svjedoka obrane pod istim uvjetima kao tužiteljstvo jer domaći sudovi nisu pozvali A. P.-a i M. D.-a, osobe koje bi svjedočile da B. S. nije kupio kokain od njega, već od druge osobe.

Primjenom tzv. Murtazaliyeva testa u konkretnom slučaju, ESLJP je glede propusta domaćih sudova da pozovu dva predložena svjedoka obrane četvrtog podnositelja zaključio da je obrazloženje raspravnog suda bilo

odgovarajuće i primjерено u okolnostima predmeta te da taj propust nije doveo u pitanje ukupnu poštenost postupka.

Ustavni sud

U-III-6306/2016, U-III-4091/2018, U-III-821/2019, U-III-4140/2018, U-III-1965/2016, U-III-4951/2014

5.6. Odbijanje dokaznih prijedloga u parničnom postupku

- zahtjevi pravičnog postupka nisu nužno isti u parničnim i kaznenim postupcima – naime, uz stavak 1. članka 6. Konvencije koji se odnosi na sve postupke, stavak 3. članka 6. Konvencije sadrži izričita jamstva pravičnog suđenja koja se odnose samo na kazneni postupak
- članak 6. Konvencije nameće sudovima obvezu ispitati podneske, tvrdnje i dokaze koje su stranke iznijele u sudskim postupcima, ali ne stranci u parničnom postupku pravo da se sasluša određeni svjedok ili izvede neki dokaz
- ipak, svako odbijanje dokaznog prijedloga stranke u parničnom postupku mora biti u skladu sa zahtjevima pravičnog suđenja, uključujući i s načelom jednakosti oružja stranaka – iako sudovi ne trebaju detaljno obrazložiti odbijanje svakog dokaznog prijedloga, oni ipak trebaju dati konkretne odgovore na bitne navode stranke o potrebi izvođenja pojedinog dokaza
- nezakoniti dokazi
 - pravo na pošteno suđenje neće uvijek biti povrijeđeno ako se osuda okrivljenog temelji na dokazu koji je „nezakonit“ (Dragojević protiv Hrvatske – nezakonito prisluškivanje, U-III-1360/2014)
 - ne može se isključiti, načelno i apstraktno, korištenje dokaza koji je pribavljen nezakonito, već je potrebno ocijeniti je li postupak, razmatran kao jedinstvena cjelina, bio pravičan, prije svega jesu li bila poštovana prava obrane te je li sporni dokaz bio jedini i odlučujući temelj osude
 - međutim, kada obrana argumentirano ospori autentičnost i vjerodostojnost nekog dokaza, neovisno o tome je li taj dokaz nezakonit ili ne, sudovi su obvezni pažljivo ocijeniti takav dokaz i dati odgovarajuće obrazloženje o njegovoj autentičnosti i dokaznoj vrijednosti

primjer povrede:

Lisica protiv Hrvatske (br. 20100/06, presuda od 25. veljače 2010.)

- kazneni postupak u kojem su podnositelji osuđeni za kazneno djelo razbojništva
- jedini dokaz koji je izravno povezivao podnositelja s vozilom koje je korišteno pri pljački banke (plastični štitnik automobilske brave) pronađen je pretragom vozila koje je korišteno u razbojništvu te vozila u vlasništvu podnositelja, bez nazočnosti i obavještavanja podnositelja i njihovih punomoćnika te bez naloga za pretragu
- svi ostali dokazi u postupku imali su svojstvo indicija
- ESLJP našao da je način na koji je odlučujući dokaz, upotrijebljen u postupku protiv podnositelja zahtjeva, utjecao na postupak u cjelini, zbog čega u postupku nisu ispunjeni zahtjevi poštenog suđenja – povreda članka 6. stavka 1. Konvencije

- pravo na ispitivanje svjedoka

- može li se osuda temeljiti na iskazu svjedoka kojeg obrana nije imala pravo ispitati (u bilo kojem stadiju postupka, ne mora biti na raspravi)?
- **Paić-test** (br. 47082/12, § 27., presuda od 29. ožujka 2016.):
- je li postojao valjan razlog za odsutnost svjedoka
- je li iskaz odsutnog svjedoka predstavljaо **jedini ili odlučujući** temelj za optuženikovu osudu
- je li bilo dovoljno **uravnotežujućih čimbenika**, uključujući jaka postupovna jamstva, koji bi nadoknadili teškoće koje obrana trpi kao posljedicu prihvaćanja neprovjerenog iskaza te koji bi osigurali da je suđenje u cjelini bilo pošteno.

Primjeri u praksi ESLJP-a u kojima je došlo do povrede članka 6. stavka 3.(d) Konvencije

Paić protiv Hrvatske (br.47082/12, presuda od 29. ožujka 2016.)

- podnositelj je proglašen krivim za krađu mobilnog telefona jedne češke turistice (E. R.)

- domaći sudovi su presude temeljili isključivo na iskazima E. R., koja je zamolbenim putem saslušana pred Okružnim sudom u Chomutovu (Češka Republika) i nije pozvana na raspravu tijekom suđenja podnositelju
- podnositelj zahtjeva prigovorio je da nije imao pošteno suđenje jer nije imao priliku ispitati svjedokinju optužbe
- nakon što je ESLJP proveo *Al-Khawaja* test, (odnosno odgovorio na pitanja: (a) je li postojao valjan razlog za nedolazak svjedoka te prihvatanje neispitane izjave, (b) je li dokaz odsutnog svjedoka bio jedini ili odlučujući temelj za osuđujuću presudu, (c) je li bilo dostatnog uravnoteženja različitih čimbenika (*counterbalancing factors*), uključujući i postupovna jamstava, kako bi se nadoknadila prepreka s kojom se suočila obrana kao rezultat prihvatanja neispitanih dokaza te kako bi se osiguralo da suđenje, kao cjelina, bude poštено), ESLJP je utvrdio da E. R. nije prisustvovala suđenju iz razloga što ju prvostupanjski sud nije ni pozvao, da je njen iskaz bio jedini i odlučujući dokaz protiv podnositelja zahtjeva te da nije bilo dostatnog uravnoteženja (*counterbalancing factors*) da bi se nadoknadila prepreka s kojom se suočila obrana kao rezultat prihvatanja E. R.-ine izjave.
- stoga je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. točke (d) Konvencije

Ter-Sargsyan protiv Armenije (br. 51164/07, presuda od 12. studenog 2015.)

- presuda za kaznenu osudu temeljila se na iskazima 11 svjedoka i videozapisu mesta zločina kojeg obrana nije imala mogućnost osporavati
- povreda članka 6. stavka 1. u vezi članka 6. stavka 3.d Konvencije (pravo ispitivati svjedočke) – podnositelju je bilo neopravданo uskraćeno ispitati svjedočke optužbe čiji iskazi su odigrali odlučujuću ulogu u osiguranje njegove osude
- povreda članka 6. stavka 1. Konvencije (načelo kontradiktornosti) – neprihvatanje prijedloga obrane da se na raspravi pogleda videozapis mesta zločina koji je bio upotrijebljen kao dokaz protiv podnositelja na temelju presude donesene od strane kazahstanskog suda (kojom je osuđen supočinitelj predmetnog k. d. ubojstva), i to bez da je (armenski) sud napravio vlastitu ocjenu tog dokaza, a što nije bilo u skladu s načelom kontradiktornosti

Primjeri u praksi ESLJP-a u kojima nije došlo do povrede članka 6. stavka 3.(d) Konvencije

Seton protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br.55287/10, presuda od 31. ožujka 2016.)

- podnositelj je u kaznenom postupku osuđen za ubojstvo
- u kaznenom postupku kao dokazi prihvaćene su snimke telefonskih razgovora svjedoka, a koji svjedok, međutim, nije ispitana tijekom dokaznog postupka, odnosno nije ga se niti pozvalo na glavnu raspravu jer je isti prethodno izjavio da ne želi svjedočiti
- ESLJP je zaključio da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. i 3. točke (d) Konvencije – primjena Al-Khawaja testa: unatoč prihvaćanju snimki telefonskih razgovora svjedoka bez da je isti ispitana, taj dokaz nije bio ni jedini ni odlučujući temelj za osuđujuću presudu, već su drugi inkriminirajući dokazi, koji su bili znatni, bili odlučujući za osudu podnositelja, s time da je tijekom postupka bilo dovoljno uravnotežujućih čimbenika koji su nadoknadili teškoće u kojima je obrana djelovala (osim drugih znatnih odlučujućih dokaza, ponašanje raspravnog suca u smislu pristupa snimki kao dokazima i odmjeravanje njegove dokazne snage te upozorenja poroti glede tih dokaza)

Rastoder protiv Slovenije (br. 50142/13, presuda od 28. studenoga 2017.)

- kazneni postupak u kojem je podnositelj osuđen za pokušaj ubojstva troje ljudi između ostalog i na temelju iskaza svjedoka optužbe (I. B. i Š. A.) danih u istrazi koje podnositelj nije imao mogućnost ispitati na raspravi
- ESLJP našao da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. uzetog zajedno sa člankom 6. stavkom 3. točkom d) Konvencije imajući u vidu da se sud prilikom donošenja presude nije oslonio na iskaz I. B.-a i da je postojanje drugih bitnih, čak i odlučujućih, inkriminirajućih dokaza i postupovnih jamstava bilo sposobno uravnotežiti odsutnost Š. A. sa suđenja. Imajući u vidu navedeno, ESLJP je zaključio da se zbog prihvaćanje iskaza I. B.-a i Š. A.-a, danih u istrazi kao dokaza, ne može reći da je kazneni postupak, gledajući ga u cjelini, bio nepošten

Štulir protiv Češke (br. 36705/12, presuda od 12. siječnja 2017.)

- podnositelj je osuđen za kazneno djelo protupravnog oduzimanja slobode
- podnositelj je tijekom suđenja prigovorio da nije imao priliku ispitati oštećenicu, čiji je iskaz bio važan dokaz za donošenje osuđujuće presude (ona je saslušana u prethodnom postupku i njezin je iskaz pročitan tijekom kaznenog postupka). Domaći sudovi su istaknuli da je iskaz oštećenice važan, ali ne i jedini dokaz protiv podnositelja, te da su postojali brojni drugi dokazi temeljem kojih

je utvrđena njegova krivnja (SMS i e-pošta podnositelja upućene oštećenici, iskazi svjedoka: majke i prijateljice oštećenice, psihoterapeuta i dr.)

- Nakon što je primijenio test (načela) utvrđen u predmetu Al-Khawaja and Tahery protiv UK-a (zahtjevi br.26766/05 i 22228/06 od 15. prosinca 2011.), ESLJP je utvrdio da u konkretnom slučaju postoje brojni dokazi koji potvrđuju pouzdanosti i vjerodostojnost iskaza oštećenice i krivnju podnositelja (što je detaljno ispitano od strane domaćih sudova). U odnosu na okolnost da podnositelj tijekom suđenja nije ispitao oštećenicu, ESLJP je zaključio da postoji dovoljno uravnotežujućih faktora temeljem kojih se može zaključiti da prihvatanje iskaza oštećenice kao dokaza nije rezultiralo povredom članka 6. stavka 1. Konvencije

Poletan i Azirovik protiv Makedonije, (br. 26711/07 i dr., presuda od 12. svibnja 2016.)

- kazneni postupak u kojem su podnositelji osuđeni za krijumčarenje droge
- podnositelji su prigovarali da im je povrijeđen članak 6. stavci 1. i 3.d Konvencije jer na raspravi nisu ispitani svjedoci optužbe (koji su ispitani pred zamolbenim sudom druge države)
- ESLJP je ocijenio da nema povrede članka 6. stavaka 1. i 3.d Konvencije jer je utvrdio:
- da je postojao valjan razlog za odsutnost svjedoka (sudovi su poduzeli sve razumne mjere za osiguranje njihove prisutnosti)
- da podnositelji tijekom postupka nisu prigovarali načinu ispitivanja svjedoka, pročitanim iskazima niti su predlagali daljnje ispitivanje svjedoka – zbog čega se može smatrati da su se podnositelji odrekli prava unakrsnog ispitivanja svjedoka
- da iskazi tih svjedoka nisu bili jedini niti odlučujući dokaz za osudu podnositelja

Šmajgl protiv Slovenije (br. 29187/10, presuda od 4. listopada 2016.)

- podnositelj je bio optužen za ubojstvo koje se dogodilo u Češkoj
- predmet se odnosi na nemogućnost podnositelja da osobno unakrsno ispita ključnog svjedoka tužiteljstva, koji je dao svoj iskaz izvan glavne rasprave. Međutim, to se ograničenje nije odnosilo na podnositeljevog branitelja, koji je imao priliku ispitati tog svjedoka i osporiti njegov kredibilitet. S tim u vezi, ESLJP ponavlja da se izjava svjedoka ne mora uvijek iznijeti na sudu ili u javnosti ako se ona prihvata kao dokaz, a to je i nemoguće u određenim slučajevima. Štoviše, ESLJP je prihvatio da u iznimnim okolnostima mogu postojati razlozi za ispitivanje svjedoka u odsutnosti okrivljenika, pod uvjetom da je njegov odvjetnik bio prisutan. Međutim, ESLJP ipak naglašava da

bi takve iznimke trebale biti predmet restriktivnog tumačenja. Što se tiče kriterija prema kojima se ispituje je li nepostojanje izravnog suočavanja u pojedinačnom slučaju u skladu sa zahtjevima članka 6. stavaka 1. i 3. (d) Konvencije, napominje se da su kriteriji jednaki onima u slučajevima koji uključuju odsutne ili anonimne svjedočke, odnosno postoji li dobar razlog za ispitivanje svjedoka u odsutnosti okrivljenika

- uzimajući u obzir naprijed navedena razmatranja, ESLJP je ocijenio da su postojali dovoljni uravnotežujući čimbenici da bi se osiguralo da ograničenja, koja su nametnuta pravima obrane, nisu bila takva da bi podnositelja lišila pravičnog suđenja. Stoga nije došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. (d) Konvencije

Ustavni sud

U-III-2967/2019, U-III-3423/2017, U-III-3312/2017, U-III-821/2019, U-III-3088/2017, U-III-652/2018, U-III-4951/2014, U-III-2516/2017

- dostavljanje očitovanja, podnesaka i žalbi protustranke i drugih sudionika (**Zahirović protiv Hrvatske, Grubić protiv Hrvatske br. 2.**)
- pravo na kontradiktorni postupak znači da svaka strana u postupku mora dobiti priliku saznati za očitovanja i dokaze koje je dostavila i predložila druga strana i imati stvarnu priliku za davanje primjedbi; to se odnosi i na drugi dokazni materijal – npr. vještački nalazi
- nije bitan sadržaj podneska protivne stranke jer druga strana je ta koja treba ocijeniti zaslužuje li neki podnesak reakciju

6.

ČLANAK 8. – PRAVO NA POŠTIVANJE OSOBNOG, OBITELJSKOG ŽIVOTA, DOMA I DOPISIVANJA

6.1. Pozitivne i negativne obveze

negativna obveza – zabrana državi da se miješa u prava zajamčena člankom 8. Konvencije (što je miješanje, poseban primjer – pokretanje postupka za oduzimanje poslovne sposobnosti – **X i Y protiv Hrvatske**), osim ako je to miješanje:

- na zakonu osnovano
 - većina argumentacije u zahtjevima iz Hrvatske se ovdje zaustavlja
 - k tomu, kada se navodi da miješanje nije zakonito zapravo se ulazi u tumačenje zakona (a to je prigovor četvrte instance), a ne u prava pitanja zakonitosti, a to su:
 - dostupnost
 - predviđljivost (pri čemu se osim teksta zakona uzima još više u obzir sudska praksa – tumačenje zakona u rukama je sudova, ali treba biti dosljedno).
- teži legitimnom cilju – vrlo rijetko će povreda biti u ovom aspektu
 - interesa državne sigurnosti
 - javnog reda i mira
 - gospodarske dobrobiti zemlje
 - sprječavanja nereda ili zločina
 - zaštite zdravlja
 - zaštite morale
 - zaštite prava i sloboda drugih
- nužno u demokratskom društvu
 - ovdje dolaze ključni argumenti

primjer: **Vavrička i drugi protiv Češke**

- obvezno cijepljenje predškolske djece protiv 10 zaraznih bolesti
- široka sloboda procjene države
- opći konsenzus znanstvene zajednice o koristi i sigurnosti cijepljenja
- europski standard
- zaštita drugih
- najbolji interes djece
- postupovna jamstva
- mala kazna
- za djecu – nemogućnost upisa u vrtić, ali da u školu

pozitivne obveze – država treba aktivno poduzeti zaštitu nečijih prava zaštićenih člankom 8.

- primjeri:
 - brzo vođenje postupka o priznaju očinstva (**Mikulić**)
 - omogućavanje susreta između roditelja i djeteta (**Gluhaković, K. B., Ribić**)
 - detaljno ispitivanje svih okolnosti kada je riječ o obiteljskim predmetima (činjeničnih, emotivnih, psiholoških, materijalnih i medicinskih) osobito ako se radi o djeci
 - zaštita od nasilja od strane privatnih osoba – u situacijama u kojima članak 3. nije primjenjiv jer nasilje nije doseglo stupanj ozbiljnosti potreban za članak 3. Konvencije, često će biti primjenjiv članak 8. Konvencije (**Sandra Janković, Ž. B.** – nasilje u obitelji, **Remetin, M. S., Association Accept i drugi protiv Rumunjske** – verbalni napad na pripadnike LGBT zajednice prilikom prikazivanja filma o obitelji istospolnih osoba)
 - zaštita od buke (**Oluić, Udovičić**)
 - adekvatno zastupanje osoba u postupcima koji se tiču njihovih prava zaštićenih člankom 8., a u kojima te osobe, najčešće zbog intelektualnih ili mentalnih poteškoća nisu u stanju to same osigurati (**A. K. i L.**)
 - omogućiti osobi lišenoj poslovne sposobnosti da prizna očinstvo (**Krušković**)

- omogućiti osobi lišenoj poslovne sposobnosti da sudjeluje u postupku kojem se odlučuje o oduzimanju roditeljskog prava i zatim davanju njenog djeteta na usvojenje (X)
- omogućiti posjete obitelji zatvorenicima
- omogućiti zatvorenicima telefonske i pisane kontakte s vanjskim svijetom.

- zaštita djece

- tko može podnijeti zahtjev?
 - roditelj i onaj s kojim dijete ne živi, ponekad čak i onaj kojem je roditeljsko pravo oduzeto (X, A. K. i L.)
 - drugi bliski srodnici
 - skrbnik
 - organizacije koje se bave zaštitom prava djece
- osnovni kriterij nužnosti u demokratskom društvu – je li miješanje bilo u najboljem interesu djeteta?
- javljaju se brojne pozitivne obveze
 - izdvojiti dijete iz obitelji zbog zlostavljanja, neadekvatne skrbi
 - poduzeti sve mjere radi vraćanja djeteta u biološku obitelj kada je to moguće i u interesu djeteta
 - poduzeti sve mjere radi održavanja kontakta između djeteta i drugih bliskih srodnika
 - postavljanje posebnog skrbnika djetetu radi vođenja nekog postupka u kojima su interesi djeteta suprotstavljeni interesima roditelja (npr. postupci o tome s kojim roditeljem će dijete živjeti – C)
 - obveza čuti mišljenje djeteta kada se odlučuje o nekom njegovom pravu (ali ovisi o godinama djeteta i njegovom stupnju razvoja – C.)

6.2. Općenito

- članak 8. **obvezuje** države štiti vrlo široko područje **osobnih** interesa:

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

1. privatni život
2. obiteljski život
3. dom
4. dopisivanje

- više interesa može biti međusobno povezano ili se preklapati
- prvi korak: kad se podnositelj zahtjeva poziva na povedu članka 8. ESLJP prvo utvrđuje potpada li taj zahtjev u jedno od ovih područja; pri **ocjenjivanju** ulazi li neki osobni interes u jedno od ovih četiriju područja, odnosno u područje primjene članka 8., ESLJP je zauzeo jedan **fleksibilan pristup** koji se **razvojem** Konvencije širi jer je Konvencija „živući instrument“ koji prati razvoj društva i tehnologije; tako je, primjerice, u predmetu *Schalk i Kopf protiv Austrije* (br. 30141/04, presuda od 24. lipnja 2010.), zauzeo stajalište da bi za Sud, zbog brzog razvoja socijalnih stavova prema istospolnim zajednicama u posljednjem desetljeću, bilo umjetno ustrajanje na stavu da istospolni par ne može uživati u „obiteljskom životu“ u smislu članka 8. jednakako kao i raznospolni par
- svaki od ovih četiriju pojmove – „dom“, „privatni život“, „obiteljski život“ i „dopisivanje“ – jest **autonoman pojam**, odnosno **činjenični, a ne pravni pojam** i ne ovisi o načinu tumačenja u domaćem sustavu; definiciju tih pojmove u smislu članka 8. daje ESLJP

6.3. Privatni život

- širok pojam koji se **ne može iscrpno definirati**; može obuhvaćati više aspekta tjelesnog, psihičkog, moralnog i socijalnog identiteta osobe
- **svrha** prava na poštovanje privatnog života je **jamčiti „razvoj osobnosti svakog pojedinca u njegovim/njezinim odnosima s drugim ljudskim bićima, bez vanjskog utjecaja“** (*Von Hannover protiv Njemačke*, br. 59320/00, § 50., presuda od 24. lipnja 2004.)
- značenje i opseg privatnog života u smislu članka 8. sažet je u predmetu Velikog vijeća *Paradiso i Campanelli protiv Italije*, br. 2538/12, § 159., presuda Velikog vijeća od 24. siječnja 2017.:

„Sud ponavlja da je pojam „privatnog života“ u smislu članka 8. Konvencije širok pojam koji ne podliježe iscrpnoj definiciji. Obuhvaća **tjelesni i psihološki integritet** osobe (vidi *X i Y protiv Nizozemske*, br. 8978/80,

§ 22., presuda od 26. ožujka 1985.) i, do određene mjere, **pravo na uspostavljanje i razvijanje odnosa s drugim ljudima** (v. *Niemietz protiv Njemačke*, br. 13710/88, § 29., 16. prosinca 1992.). Ponekad može obuhvatiti aspekte **tjelesnog i socijalnog identiteta pojedinca** (v. *Mikulić protiv Hrvatske*, br. 53176/99, § 53., presuda od 7. veljače 2002.). Koncept privatnog života također obuhvaća **pravo na „osobni razvoj“ ili pravo na samoodređenje** (v. *Pretty protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 2346/02, § 61., presuda od 29. travnja 2002.), i **pravo na poštovanje odluka imati ili ne imati dijete** (v. *Evans protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [Vv], br. 6339/05, § 71., presuda od 10. travnja 2007.; i *A, B i C protiv Irske* [Vv], br. 25579/05, § 212., presuda od 16. prosinca 2010.).

Neka od pitanja koja je ESLJP razmatrao u kontekstu prava na privatni život:

- tjelesno i/ili psihičko nasilje (npr. *Sandra Janković protiv Hrvatske*, br. 38478/05, presuda od 5. ožujka 2009.)
- reproduktivna prava
 - začeće i medicinski potpomognuta oplodnja (npr. *S. H. i drugi protiv Austrije* [Vv], br. 57813/00, presuda od 3. studenoga 2011.)
 - pobačaj (npr. *A, B i C protiv Irske* [Vv], br. 25579/05, presuda od 16. prosinca 2010.)
 - okolnosti rađanja / porod kod kuće (npr. *Pojatina protiv Hrvatske*, br. 18568/12, presuda od 4. listopada 2018.)
 - itd.
- obvezni medicinski postupci
 - odluka liječnika da se dijete s teškim invaliditetom liječi suprotno željama roditelja bez mogućnosti sudskog preispitivanja (*Glass protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 61827/00, presuda od 9. ožujka 2004.)
 - kažnjavanje roditelja i isključenje djece iz predškolskog odgoja zbog nepoštivanja obveze cijepljenja (*Vavrička i drugi protiv Češke Republike* [Vv], br. 47621/13 i dr., presuda od 8. travnja 2021.)
- osobe s duševnim smetnjama
 - propust vlasti osigurati pravno zastupanje osobe s duševnim smetnjama u postupku u kojem se odlučivalo o oduzimanju njezinog roditeljskog prava i davanje djeteta na posvojenje (**AK. i L. protiv Hrvatske**, br. 37956/11, presuda od 8. siječnja 2013.)

- propust vlasti osigurati učinkovito sudjelovanje osobe s duševnim smetnjama u postupku lišenja njezin poslovne sposobnosti (*Ivinović protiv Hrvatske*, br. 13006/13, presuda od 18. rujna 2014.)
- zdravstvena skrb, medicinske pogreške i nesavjesno liječenje koje NIJE dovelo do smrtnog ishoda (npr. *Jurica protiv Hrvatske*, br. 30376/13, presuda od 2. svibnja 2017.)
- potpomognuto samoubojstvo – eutanazija (npr. *Gross protiv Švicarske* [Vv], br. 67810/10, presuda od 30. rujna 2014.)
- pokop članova obitelji (*Marić protiv Hrvatske*, br. 50132/12, presuda od 12. lipnja 2014.)
- zaštita okoliša
 - prekomjerna buka (npr. *Oluić protiv Hrvatske*, br. 61260/08, presuda od 20. svibnja 2010.)
 - smrad s odlagališta otpada (*Turković i dr. protiv Hrvatske*, br. 43391/16 odluka o nedopuštenosti od 10. srpnja 2018.)
 - zagađenje vode (*Tolić i dr. protiv Hrvatske*, br. 13482/15, odluka o nedopuštenosti od 4. lipnja 2019.)
- pravo na vlastitu fotografiju; objavlјivanje fotografije, slika i članaka (npr. **Von Hannover protiv Njemačke**, br. 59320/00, presuda od 24. lipnja 2004.); fotografija neke osobe je jedno od glavnih obilježja njezine osobnosti jer fotografija otkriva jedinstvene osobine osobe koje ju razlikuju od drugih osoba; može sadržavati vrlo osobne ili čak intimne informacije
- zaštita ugleda; napad na ugled mora doseći određenu razinu ozbiljnost i to na način kojim se dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje osobnog života (npr. **Axel Springer AG protiv Njemačke** [Vv], br. 39954/08, presuda od 7. veljače 2012.)
- otkrivanje vlastitog identiteta (npr. **Mikulić protiv Hrvatske**, navedeno)
- pitanja posvojenja i posvojiteljskog dopusta (npr. **Topčić-Rosenberg protiv Hrvatske**, br. 19391/11, presuda od 14. studenoga 2013.)
- poštivanje povjerljivosti zdravstvenih podataka (npr. **Z. protiv Finske**, br. 22009/93, presuda od 25. veljače 1997.)
- željeni izgled (npr. **Biržietis protiv Litve**, br. 49304/09, presuda od 14. lipnja 2016.)
- gubitak državljanstva/građanstva/boravišta (npr. **Hoti protiv Hrvatske**, br. 63311/14, presuda od 26. travnja 2018.); ali Konvencija ne jamči pravo na stjecanje državljanstva ili pravo na određeno boravište!
- pravo zatvorenika na kontakte s vanjskim svijetom (**Khoroshenko protiv Rusije** [Vv], br. 41418/04, presuda od 30. lipnja 2015.).

- ...

6.4. Obiteljski život

- razvoj pojma „obiteljski život“ najbolje pokazuje kako se Konvencija razvija s razvojem društva; taj pojam danas ne obuhvaća samo formalne, bračne veze, ili pak samo biološke veze
- postojanje ili nepostojanje „obiteljskog života“ u smislu članka 8. činjenično je pitanje koje ovisi o **stvarnom postojanju bliskih osobnih veza u praksi**; Sud stoga razmatra **de facto obiteljske veze**, kao što je zajednički život podnositelja zahtjeva, trajanje odnosa, predanost parova jedno drugom, imaju li djecu; stabilnost odnosa (suživot ne mora nužno biti odlučujući kriterij za utvrđivanje stabilnosti dugotrajnog odnosa)
- **bitan sastojak** obiteljskog života jest **pravo na zajednički život** kako bi se obiteljski odnosi mogli normalno **razvijati**, a članovi obitelji mogli **uživati u međusobnom društvu**; obveza države jest omogućiti razvoj postojećih obiteljskih veza
- dijete rođeno u bračnom odnosu je *ipso jure* dio te „obiteljske“ zajednice od trenutka rođenja i na temelju same činjenice rođenja; dakle, između djeteta i njegovih roditelja postoji veza koja predstavlja obiteljski život
- odnos koji proizlazi iz zakonitog i stvarnog posvojenja iste je prirode kao i obiteljski odnos (npr. **Topčić-Rosenberg protiv Hrvatske**, navedeno), **ali** Konvencija ne jamči pravo na posvojenje, kao ni pravo na osnivanje obitelji
- **pravo na poštovanje „obiteljskog života“** ne štiti samu želju za osnivanjem obitelji; ono **pretpostavlja postojanje obitelji ili barem potencijalnog odnosa između, primjerice, djeteta rođenog izvan braka i njegovog biološkog oca** ili odnosa koji proizlazi iz pravog braka, čak i ako obiteljski život nije još u potpunosti utemeljen, ili odnosa između oca i njegova zakonskog djeteta čak i ako se godinama kasnije dokaže da nije imao nikakvu biološku osnovu:

- u predmetu **Ahrens protiv Njemačke** (br. 45071/09, presuda od 22. ožujka 2012.), u kojem je riječ bila o podnositelju koji je osporavao očinstvo drugome muškarcu, Sud **nije utvrdio** postojanje *de facto* obiteljskog života jer je odnos majke djeteta i podnositelja zahtjeva završio otprilike godinu dana prije začeća djeteta; nakon toga odnos je bio isključivo seksualne prirode; majka je cijelo to vrijeme živjela s drugim muškarcem koji je stvorio čvrste veze s djetetom te nije bilo nikakve naznake da je majka htjela osnovati obitelj s podnositeljem; prihvatio je zaključak njemačkog žalbenog suda da podnositelj koji je bio biološki otac, zbog čvrstih socijalnih i obiteljskih veza djeteta s tim drugim muškarcem, nije imao pravo osporavati njegovo očinstvo (bitna je kvaliteta domaćeg postupka odlučivanja; da je proveden pravično, uz poštivanje postupovnih jamstava koja štite interes iz članka 8., uz dovoljnu uključenost podnositelja u taj postupak te da je postupak proveden u razumnom roku)
- u predmetu **Moretti i Benedetti protiv Italije** (br. 16318/07 , presuda od 27. travnja 2010.) Sud je unatoč nepostojanju biološke veze i roditeljskog odnosa, utvrdio **postojanje obiteljskog života između udomitelja** koji su se privremeno brinuli o djetetu na temelju bliskih osobnih veza između njih i djeteta, uloge koje su oni imali u djetetovu životu te vremenu koje su proveli s njim
- s druge strane, u predmetu **Paradiso i Campanelli protiv Italije** [Vv], (br. 25358/12, presuda od 24. siječnja 2017.) imajući na umu nepostojanje bilo kakve biološke veze između djeteta i namjeravanih roditelja, **kratko trajanje** odnosa s djetetom (otprilike osam mjeseci) i **nesigurnost pravnih veza**, Sud je, unatoč postojanju roditeljskih namjera i kvaliteti emocionalnih veza, smatrao da uvjeti za postojanje *de facto* obiteljskog života nisu ispunjeni
- u predmetu **Lazoriva protiv Ukraine** (br. 6878/14, presuda od 17. travnja 2018.) namjera podnositeljice zahtjeva da razvije prethodno nepostojeći „obiteljski život“ sa svojim nećakom tako da postane njegovom skrbnicom, ne ulazi u opseg „obiteljskog života“, ali ulazi u pojam „privatnog života“.
- kad nije utvrđeno postojanje obiteljskog života, članak 8. može i dalje biti primjenjiv temeljem svojeg aspekta u pogledu privatnog života (**Paradiso i Campanelli protiv Italije**, navedeno; te **Lazoriva protiv Ukraine**, navedeno)

- prateći kontinuirani međunarodni trend, Sud je utvrdio da pozitivna obveza iz članka 8. zahtjeva od država postojanje određenog pravnog okvira koji osigurava priznanje i zaštitu njihovih istospolnih zajednica (*Oliari i dr. protiv Italije*, br. 18766/11 i dr., presuda od 21. srpnja 2015.)
- ako države omoguće posvojenje nevjenčanim parovima, ono mora biti dostupno i raznopolnim i istospolnim parovima, pod uvjetom da su u bitno sličnoj situaciji (*X i drugi protiv Austrije* [VV], br. 19010/07, presuda od 19. veljače 2013.)

6.5. Dopisivanje

Pravo na poštovanje „dopisivanja“ u smislu članka 8. stavka 1. ima za cilj **zaštitu povjerljivosti komunikacije** u nizu različitih situacija:

- pregledavanje pošte
- presretanje različitim sredstvima i snimanje osobnih ili poslovnih razgovora (prisluškivanje)
- pohrana presretanih podataka koji se odnose na telefon, e-poštu i korištenje internetom
- prosljedivanje pošte trećoj strani
- izradu preslika elektroničkih datoteka, uključujući datoteke koje pripadaju trgovačkim društvima
- izradu preslika dokumenata koji sadrže bankovne podatke i njihovo naknadno pohranjivanje od strane vlasti
- mjere tajnog nadzora
- sprječavanje dopisivanja (najdalekosežniji oblik „miješanja“ u ostvarivanje „prava na poštovanje dopisivanja“).

Primjeri:

- mjera zabrane zatvoreniku primanja paketa i slanja pisama zbog teških povreda zakonskih pravila (krijumčarenje droge) – *Štitić protiv Hrvatske*, br. 29660/03, presuda od 8. studenoga 2007. – nije bilo povrede jer je „miješanje“ bilo opravdano: podnositelj zahtjeva počinio je težak stegovni prijestup, imao je osiguranu djelotvornu sudsку zaštitu jer je njegove prigovore pomno ispitao sud, a sama sankcija trajala je tri mjeseca pa se u tom smislu smatrala blažom
- mjere tajnog nadzora komunikacija – **procesna obveza države je osigurati odgovarajuće zaštitne mjere protiv mogućih zlouporaba**; npr. u predmetima *Dragojević protiv Hrvatske* br. 68955/11, presuda od 15. siječnja 2015., *Bašić protiv Hrvatske*, br. 22251/13, presuda od 25. listopada 2016.,

Matanović protiv Hrvatske 2742/12, presuda od 4. travnja 2017., utvrđena je povreda prava na privatni život i dopisivanje zbog nedovoljnog obrazloženja sudske odluke kojima su određene tajne mјere praćenja i snimanja telefonskih razgovora – korištene su tipske formulacije bez dodatnih pojašnjenja: „izvidi... kaznenih djela ne bi se mogli provesti na drugi način ili bi bili skopčani s nerazmјernim teškoćama“)

- nadziranje komunikacije neprofesionalne prirode na radnom mjestu – *Barbulescu protiv Rumunjske* [Vv], br. 61496/08, presuda od 5. rujna 2017. – utvrđena je povreda prava na privatni život i dopisivanje zbog nepoštivanja pozitivne obveze države zaštiti podnositelja zahtjeva od neopravdanog miješanja u njegovu privatnu komunikaciju na radnom mjestu; podnositelj je dobio otkaz zbog upotrebe interneta, odnosno dopisivanja putem e-pošte isključivo u privatne svrhe tijekom radnog vremena protivno internalnim aktima poslodavca)
- otvaranje privatnih datoteka koje su bile pohranjene u službenom računalu – *Libert protiv Francuske* [Vv], br. 588/13, presuda od 22. veljače 2018. – nije utvrđena povreda članka 8. zbog otkaza zaposlenika Francuskih željeznica koji je držao datoteke s pornografskim sadržajem u službenom računalu

6.6. Dom

- predstavlja li stambeni objekt ili neke prostorije „dom“ zaštićen člankom 8. stavkom 1. ovisi o postojanju **stvarne, jake i trajne veze** s određenim mjestom, **bez obzira** na to nastanjuje li ih **zakonito ili bez ovlaštenja**, niti ovisi o tome je li ta osoba vlasnik određenog prostora
- ne mora se raditi o stanu ili kući – dom može, primjerice, biti **pokretna nastamba** (*Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 27238/95, presuda od 18. siječnja 2001.), **koliba ili bungalow** (*Winterstein i dr. protiv Francuske*, br. 27013/07, presuda od 17. ožujka 2003.), **kuća za odmor ili sekundarna nekretnina** ako podnositelj u njoj provodi značaj dio svojeg vremena tijekom godine te ostvaruje svoje životne – obiteljske, socijalne pa i poslovne aktivnosti (*Demades protiv Turske*, br. 16219/90, presuda od 31. srpnja 2003.); **poslovne prostorije** (*Zahi protiv Hrvatske*, br. 24546/09, odluka o nedopuštenosti od 18. ožujka 2013.)
- **interes zaštićen** pojmom „dom“ u smislu članka 8. uključuje **mirno uživanje prebivanja u domu**

- svaki čin državne vlasti kojim se pravo na dom **ograničava ili oduzima** predstavlja miješanje u to pravo, a da bi to miješanje bilo u skladu s Konvencijom, ono mora biti opravданo – „nužno u demokratskom društvu“ (članak 8. stavak 2. Konvencije)
- povrede prava na dom **ne odnose se samo na fizičko ometanje** u uživanju tog prava, poput neovlaštenog ulaska u dom neke osobe, pretrage, oduzimanja doma odnosno nalog za iseljenje), nego **uključuju i ona ometanja poput razine buke, imisija, smrada** itd. (npr. *Udovičić protiv Hrvatske*, br. 27310/09, presuda od 24. travnja 2014.; *Oluić protiv Hrvatske*, navedeno, *Turković protiv Hrvatske*, navedeno, *Tolić i dr. protiv Hrvatske*, navedeno) – upravo su predmeti koji su se ticali zaštite okoliša nametnuli državama obvezu da proces odlučivanja o urbanističkom planiranju treba osigurati poštovanje prava pojedinca na dom
- oduzimanje doma – u nizu hrvatskih predmeta nalozi za iseljenje podnositelja zahtjeva koji su stanovali u **državnim stanovima** bez valjane pravne osnove doveo je do povrede prava na poštovanje doma jer sudovi nisu proveli test razmjernosti, nego su se samo zadržali na zakonitosti prebivanja u stanu – **svakoj osobi kojoj prijeti opasnost od miješanja u njezino pravo na dom trebalo bi biti omogućeno da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost mjere s obzirom na mjerodavna načela sadržana u članku 8. Konvencije**, neovisno o tome što ta osoba nema, temeljem domaćeg prava, pravo stanovati u stanu (npr. *Ćosić protiv Hrvatske*, br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011., *Bjedov protiv Hrvatske*, br. 42150/09, presuda od 29. svibnja 2012., *Paulić protiv Hrvatske*, br. 3572/06, presuda od 22. listopada 2009., *Orlić protiv Hrvatske*, br. 48833/07, presuda od 21. lipnja 2011.; *Lemo i dr. protiv Hrvatske*, br. 3925/10 i dr., presuda od 10. srpnja 2014., *Mateljan protiv Hrvatske*, br. 64855/11, presuda od 12. srpnja 2018.)
- pretraga doma privatne osobe – kako bi osigurale fizičke dokaze o određenim kaznenim djelima, domaće vlasti mogu smatrati nužnim primijeniti mjere koje uključuju ulazak u privatni dom, no mjere koje uključuju ulazak u privatne domove moraju biti „u skladu sa zakonom“, što podrazumijeva poštovanje pravnog postupka i postojećih zaštitnih mera (to podrazumijeva da dotične osobe mogu pokrenuti učinkoviti *de facto* i *de jure* sudski nadzor zakonitosti mjere te osigurati odgovarajuću zadovoljštinu ako se utvrdi da je ta mjera nezakonita), moraju težiti nekom od legitimnih ciljeva navedenih u članku 8. stavku 2. i moraju biti „nužne u demokratskom društvu“ za postizanje tog cilja

- pretraga poslovnog prostora može predstavljati miješanje u pravo na dom (npr. *Société Colas Est i dr. protiv Francuske*, 37971/97 presuda od 16. travnja 2002.), ali sloboda procjene države pri ocjeni nužnosti mjere koja se odnosi na pravnu osobu je puno šira nego kod mjere koja se odnosi na pojedince
- pretrage odvjetničkog ureda ili odvjetničkog društva – postoji stroži nadzor ESLJP-a, nego kod pretraga poslovnih prostorija (drugih) pravnih osoba jer takve mjere mogu dovesti do povrede obvezе čuvanja poslovne tajne koja predstavlja osnovu odnosa povjerenja između odvjetnika i njegovog klijenta (npr. *Niemietz protiv Njemačke*, br. 13710/88, presuda od 16. prosinca 1992.; *André i drugi protiv Francuske*, br. 18603/03, presuda od 24. srpnja 2008.)
- pretrage prostora tiska ili doma novinara s ciljem pribavljanja informacija o novinarskim izvorima mogu otvoriti pitanje na temelju članka 8. (npr. *Ernst i dr. protiv Belgije*, br. 33400/96, presuda od 15. srpnja 2003.)
- miješanje trećih osoba – procesna obveza države pružiti zaštitu žrtvi povrede od dalnjeg miješanja; propust države zaštiti prava pojedinca od miješanja trećih osoba može dovesti do povrede prava na dom (npr. kontinuirano smetanje posjeda i uzinemiravanje – *Surugiu protiv Rumunjske*, br. 48995/99, presuda od 20. travnja 2004.; *Oluić protiv Hrvatske*, navedeno, *Udovičić protiv Hrvatske*, br. 27310/09, presuda od 24. travnja 2014.)
- nemogućnost stupanja u posjed doma kroz produljeno vrijeme može dovesti do povrede prava na dom u procesnom aspektu (npr. *Pibernik protiv Hrvatske*, br. 75139/01 presuda od 4. ožujka 2004. – otac podnositeljice bio je nositelj stanarskog prava; nasilno su iseljeni od strane druge privatne osobe; nemogućnost stupanja u posjed stana godinama nakon ishođenja pravomoćne i ovršne presude kojom je toj drugoj osobi naloženo iseliti iz podnositeljičinog doma; *Cvijetić protiv Hrvatske*, br. 71549/01, presuda od 26. veljače 2004. – nasilno iseljena podnositeljica od strane druge privatne osobe; nije mogla ući u svoj posjed stana osam godina od ishođenja pravomoćne i ovršne presude kojom je toj drugoj osobi naloženo iseliti iz podnositeljičinog doma)

Sudski postupci između privatnih osoba u kojima sud donosi odluku koja predstavlja miješanje u pravo na dom

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

- „nužnost“ miješanja u demokratskom društvu ovisi o **pravičnosti postupka odlučivanja (poštivanje postupovnih jamstava)** koji je doveo do miješanja i o tome je li domaći sud omogućio strankama zaštitu njihovih interesa na temelju članka 8. Konvencije – prilikom ocjene pravičnosti postupka uzima se u obzir ponašanje podnositelja, postupanje domaćih sudova i kvalitetu obrazloženosti domaćih odluka
- *Vrzić protiv Hrvatske*, br. 43777/13, presuda 12. srpnja 2016. – prodaja nekretnine u ovršnom postupku koji je pokrenut radi namirenja nepodmirenog duga privatnoj fizičkoj ili pravnoj osobi razmjerna je cilju zaštite prava tih osoba jer je vlasnik nekretnine sklapanjem ugovora dobrovoljno preuzeo rizik prodaje nekretnine u slučaju neplaćanja – podnositelji su dobrovoljno pristali da njihova kuća bude instrument osiguranja naplate duga čiji je iznos bio visok i time se izložili riziku da će njihova kuća biti prodana u ovršnom postupku, a osim toga, podnositelji nikada nisu osporavali ugovore o zajmu niti rješenje o ovrsi pa se može smatrati da su pristali da se kuća proda na javnoj dražbi.

7. ČLANAK 10. – SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprečava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.
2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprečavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudske vlasti.

Sloboda izražavanja i novinarske slobode

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

- sloboda izražavanja jedno je od temeljnih vrijednosti Vijeća Europe koje uživa posebnu zaštitu Europskog suda za ljudska prava jer je bez nje nemoguće zamisliti zdravo demokratsko društvo; sloboda izražavanje osnovi je uvjet za napredak društva te za ispunjenje svakog pojedinca
- pravo na slobodu izražavanja ne odnosi se samo na „informacije“ ili „ideje“ koje su blagonaklono prihvачene ili se ne smatraju uvredljivima ili ne izazivaju nikakvu reakciju, **nego i na one koje vrijedaju, šokiraju ili uzinemiruju** jer to zahtijevaju pluralizam, tolerancija i slobodoumlje bez kojih nema demokratskog društva (v. npr. *Oberschlick protiv Austrije* (br. 2), br. 20834/92, presuda od 1. srpnja 1997. te *Mladina d. d. Ljubljana protiv Slovenije*, br. 20981/10, presuda od 17. travnja 2014.)
- međutim, sloboda izražavanja **nije absolutna**; ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti; stoga može biti podvrgнутa formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu **nužni tj. prijeko potrebni** – propisano stavkom 2. članka 10. Konvencije
- kad je riječ o ostvarivanju prava na slobodu izražavanja dvije najzaštićenije skupine su (a) novinari/mediji i (b) političari:
 - a) uloga medija kao „**javnog psa čuvara**“ („**public watchdog**“) ključna je za demokratske političke procese; dvostruka uloga – (1) priopćavanje informacija, širenje ideja i poticanje rasprava od općeg interesa, podvrgavajući time i vlast (bilo nacionalnu, bilo lokalnu) strogoj kontroli javnosti, ali oni time ujedno i omogućuju javnosti ostvarivati njihovo pravo primanja informacije od javnog interesa; stoga je vrlo malo prostora za ograničenje novinarske slobode
 - b) sloboda političke debate kamen je temeljac demokracije pa kad je riječ o izjavi danoj u kontekstu političke debate o pitanju od javnog interesa, prihvatljiva su samo najnužnija ograničenja slobode govora; no, s druge strane, oni su kao javne osobe neizbjegno i svjesno otvoreni za pomno ispitivanje svake njihove riječi i svakog njihovog djela pa moraju iskazivati veći stupanj tolerancije
- člankom 10. Konvencije ne štiti se samo sadržaj informacija koje mediji prenose, nego i sredstva kojima se te informacije priopćavaju; ta zaštita odnosi se i na istraživanja i upite novinara tijekom pripreme priloga koje će objaviti, kao i na zaštitu novinarskih izvora
- sloboda medija uvjetovana je postupanjem novinara u **dobroj vjeri** u skladu s **novinarskom etikom** i ne bi smjela prekoračiti određene granice, posebno kada se tiče **zaštite ugleda i prava drugih**, ALI

ne smije se smetnuti s uma da je njezin osnovni zadatak priopćiti – na način koji je u skladu s njihovim obvezama i odgovornostima – informacije i ideje o svim pitanjima od javnoga interesa

- sud pred kojim se nađe „zahtjev“ za ograničenje nečije slobode izražavanja treba provesti **test nužnosti u demokratskom društvu** koji zahtijeva od suda utvrditi je li ograničenje slobode izražavanja **prijeko društveno potrebno** i je li **razmjerno legitimnom cilju**, te da za ograničenje slobode izražavanja **navede relevantne i dosta razloge**

Mjerila za utvrđivanje je li ograničenje bilo nužno u demokratskom društvu (test nužnosti u demokratskom društvu):

- je li sporna izjava dana u **kontekstu političke debate**, odnosno u kontekstu **pitanju od javnog interesa**;
- radi li se o **izjavama o činjenicama ili vrijednosnom sudu**
 - činjenice su dokazive, vrijednosti sudovi nisu pa se od tuženika ne smije tražiti da dokaže istinitost vrijednosnog suda;
 - kako bi se moglo razlikovati radi li se o izjavi o činjenicama ili o vrijednosnom sudu, nužno je uzeti u obzir okolnosti svakog slučaja i „opći ton“ (*general tone*) izjave o kojoj se radi, imajući na umu da će **tvrđnje o temama od javnog interesa u pravilu biti vrijednosni sudovi**, a ne izjave o činjenicama
 - kad je riječ o **vrijednosnim sudovima**, razmjernost ograničenja slobode izražavanja može ovisiti o tome postoji li **dostatna činjenična osnova** koja te vrijednosne sudove podržava; u suprotnom se ti vrijednosni sudovi mogu smatrati pretjeranima.
- **tko je prenio informaciju**: novinar/mediji, odnosno javna osoba ili privatna osoba koja je nepoznata javnosti;
- odnosi li se **na javnu ili privatnu osobu** (sukob dvaju jednako zaštićenih prava – pravo na slobodu izražavanja i pravo na poštovanje privatnog života)
- je li informacija prenesena **u dobroj vjeri**
- kakva je sankcija – ima li **obeshrabrujući učinak** na slobodu izražavanja

Granice slobode izražavanja:

- balansiranje prava na slobodu izražavanja i prava na reputaciju (članak 8. Konvencije)
- granice za novinare

- sloboda izražavanja nosi sa sobom dužnosti i odgovornosti koje vrijede i za novinske članke
 - te dužnosti i odgovornosti imaju tim veći značaj kada se napada ugled imenovanih pojedinaca i potkopavaju prava drugih
 - djelovanje novinara treba biti u dobroj vjeri kako bi pružili točne i pouzdane informacije u skladu s novinarskom etikom i s konceptom odgovornog novinarstva
 - optužbe na nečiji račun trebaju se temeljiti na provjerljivim informacijama
 - novinarima je dopušteno i iznošenje samo sumnji na nečije nezakonito ili nečasno postupanje, ali i te sumnje moraju biti utemeljene na okolnostima koje pružaju razumnu podlogu za takvu sumnju
 - kada se izvještava o kaznenim postupcima, treba imati na umu prepostavku nedužnosti okrivljenog, također komentari novinara ne bi smjeli biti takvi da utječu na pravičnost kaznenog postupka za okrivljenog – koje pravno sredstvo za okr.? (**Milosavljević protiv Srbije**)
 - psovke (**Rujak**)
 - negiranje holokausta
 - uporaba nacističkih simbola, posebno u zemljama koje su bile umiješane u nacističke zločine (naglašava se potreba distanciranja od nacističke prošlosti)
 - ZDS (**Šimunić**)
 - govor mržnje
 - pozivanje na nasilje
 - očigledno neistiniti navodi (**E. S. protiv Austrije**).
- kazneni postupak (kada ipak da):
- govor mržnje, čak i kada ne poziva na nasilje (**Atamanchuk protiv Rusije**)
 - poticanje rasne, etničke, vjerske mržnje (**Kilin protiv Rusije**)
 - pozivanje na nasilje, veličanje nasilja (**Mehdi Tanrikulu protiv Turske**)
 - veličanje kriminalnih organizacija, kriminalaca i njihovih djela (**Altinatas protiv Turske**)
 - odavanje poslovne tajne privatnog poslodavca bez postojanja javnog interesa za to (**Halet protiv Luksemburga**)

- objavljivanje fotorobota osumnjičenog za više silovanja bez provjere autentičnosti, akuratnosti i isključivo sa senzacionalističkim namjerama i k tomu bez da su nadležna tijela javno objavila taj fotorobot (**Sellami protiv Francuske**)
- usporedba znanstvenika koji se bavi istraživanjem matičnih stanica istraživanja s eksperimentima i metodama nacističkog režima (**Annen protiv Njemačke, br. 6.**)
- podnositeljica je ispekla jaja na spomeniku Vječne vatre koji slavi vojнике poginule u Drugom svjetskom ratu (**Sinkova protiv Ukrajine**), također je o tome napravila video i stavila ga na internet kao protest protiv upotrebe plina, ali za to nije kažnjena.

7.1. **Odnos prava na slobodu izražavanja (članak 10.) I prava na poštovanje privatnog života (članak 8.)**

- u okolnostima u kojima bi sporna izjava mogla utjecati na zaštitu ugleda ili prava drugih, taj je „sukob“ potrebno rješavati vaganjem relevantnih činitelja koji se odnose na dvije zaštićene vrijednosti: s jedne strane pravo na slobodu izražavanja te, s druge strane, pravo na poštovanje privatnog života; **ta prava zaslužuju jednaku zaštitu te je zadatak sudova postići pravičnu ravnotežu tih prava**
- da bi članak 8. bio primjenjiv, napad na ugled osobe mora doseći **određenu razinu ozbiljnosti**
- kako bi se osigurala dosljednost i izbjeglo diskrecijsko odlučivanje u pružanju odgovora na pitanje koje od sukobljenih prava preteže u konkretnom slučaju i kojemu je od njih potrebno pružiti zaštitu, ESLJP je u predmetu *Axel Springer AG [Vv]*, br. 39954/08, presuda od 7. veljače 2012., naveo sljedeće okolnosti prema kojima načelno ocjenjuje je li u konkretnom slučaju postignuta pravična ravnoteža između sukobljenih prava:
 - a) doprinos raspravi u javnom interesu
 - b) u kojoj je mjeri osoba u pitanju poznata javnosti i kakav je sadržaj danih izjava
 - c) prethodno ponašanje osobe na koju se izjava odnosi
 - d) metode prikupljanja informacija i njihova provjerljivost
 - e) sadržaj, forma i posljedice objavljene informacije
 - f) ozbiljnost dosuđene sankcije i obeshrabrujući učinak (tzv. *chilling effect*).

Oberschlick protiv Austrije (br. 2), br. 20834/92, presuda od 1. srpnja 1997. – novinar kazneno osuđen zbog članka u kojem je nazvao „**idiotom**“ („**Idiot umjesto Nazi**“) političara Jörgea Heidera, predsjednika Slobodarske stranke Austrije.

ESLJP: nazvati političara „**idiotom**“ u javnosti (u novinarskom članku) može biti uvredljivo, ali u konkretnom slučaju takvu je reakciju izazvao političar, tadašnji predsjednik Slobodarske stranke Austrije, svjesno na javnom skupu na kojem je održao vrlo provokativan govor; članak je bio napisan u kontekstu političke debate – povreda članka 10.

Mladina d. d. Ljubljana protiv Slovenije, br. 20981/10, presuda od 17. travnja 2014. – nakladniku naloženo platiti naknadu štete za članak koji je oštro kritizirao primjedbe i ponašanje zastupnika tijekom parlamentarne rasprave o pravnom uređenju istospolnih odnosa i u kojem je taj zastupnik nazvan „**mozgovnim invalidom**“.

ESLJP: izrazi korišteni u članku za opisivanje ponašanja zastupnika bili su ekstremni i mogli su se legitimno smatrati uvredljivima, međutim, opaska koja ga opisuje kao „**mozgovnog idiota**“ bila je vrijednosni sud koji je imao karakter metafore u kontekstu intenzivne javne rasprave u kojoj je takva izjava bila izraz snažnog neslaganja novinara sa zastupnikovim podrugljivim izjavama i ponašanjem koje promiče negativne stereotipe, a ne kao činjeničnu ocjenu intelektualnih sposobnosti zastupnika; to nije predstavljalo neopravdani osobni napad pa domaći sudovi nisu uvjerljivo utvrđili *prijeku društvenu potrebu* davanja prednosti zaštite ugleda dotičnog zastupnika iznad prava nakladnika na slobodu izražavanja.

Axel Springer AG protiv Njemačke [Vv], br. 39954/08, presuda od 7. veljače 2012. – zabrana izvještavati o uhićenju i kaznenoj osudi poznatog glumca te nalog za plaćanje novčane kazne 5.000,00 eura zbog nepoštivanja te zabrane.

ESLJP: objavljeni članci odnosili su se na uhićenje i kaznenu osudu glumca, odnosno javne sudske činjenice za koju se može smatrati da ulazi u područje javnog interesa; glumac je bio dovoljno poznat i kao takav javna osoba; iako je priroda kaznenog djela bila takva da o njemu vjerojatno ne bi bilo izvještavanja da ga je počinio nepoznati pojedinac, činjenica da je glumac uhićen javno te da je svojevoljno otkriva detalje o svom privatnom životu u brojnim intervjuiima, smanjilo je njegovo legitimno očekivanje da će njegov privatni život biti učinkovito zaštićen; što se tiče trećeg kriterija kako su informacije pribavljene i jesu li pouzdane – prvi članak o glumčevu uhićenju imao je dovoljnu činjeničnu osnovu jer se temeljio na informacijama koje je dalo

državno odvjetništvo i istinitost informacija nije bila sporna među strankama; nakladnik nije postupio u lošoj vjeri: ne samo da je od tijela kaznenog progona dobilo potvrdu o informacijama, nego ništa nije upućivalo na to da nije uspostavilo ravnotežu između njegovog interesa za objavljivanje i glumčevog prava na poštivanje njegovog privatnog života.

Što se tiče sadržaja, oblika i posljedica publikacija, članci nisu otkrivali detalje o glumčevu privatnom životu, nego su se uglavnom odnosili na okolnosti njegovog uhićenja i ishod kaznenog postupka. Nije bilo omalovažavajućih komentara niti neutemeljenih navoda. Nije pokazano da je objavljivanje članaka rezultiralo ozbiljnim posljedicama za glumca. Što se tiče konačnog kriterija, sankcije su, iako su bile blage, ipak mogle imati odvraćajući učinak i nisu bile opravdane u svjetlu gore spomenutih čimbenika. Sukladno tomu, ograničenja nametnuta nakladniku nisu bila razumno proporcionalna legitimnom cilju zaštite glumčeva privatnog života.

Narodni list d. d. protiv Hrvatske, br. 2782/12, presuda od 8. studenoga 2018. – nakladniku naloženu isplatiti sudsču 50.000,00 kuna zbog duševnih boli koje je pretrpio zbog objave naslova „prikovati na stup srama“ u kojem je bilo navedeno ime i prezime suca.

ESLJP: predmet se odnosi na zaštitu slobode medija kad kritiziraju način na koji sudci obavljaju sudačku dužnost – neposredni povod za objavu spornog članka bila je sučeva prisutnost na proslavi otvaranja novina lokalnog kontroverznog poduzetnika zbog čega je podnositelj smatrao da se sudac time doveo u položaj potencijalnog sukoba.

Iako se radi o važnom pitanju od javnog interesa, pravosuđe kao jamac pravde mora uživati povjerenje javnosti i stoga biti zaštićeno od štetnih napada koji su u osnovi neutemeljeni; pogotovo ako sudcima koje se javno napada nije dopušteno odgovoriti na napade; stoga su granice prihvatljive kritike sudaca uže, nego kod drugih javnih dužnosnika; ALI to ne znači da je zabranjena svaka javna kritika sudaca i da se ona mora ograničiti na uopćene kritike teoretske naravi jer se podrazumijeva da su sudci glede obnašanja sudačke dužnosti podložni širim granicama prihvatljive kritike od običnih građana, pod uvjetom da se radi o kritici u javnom interesu koja je dovoljno činjenično utemeljena.

Prema stajalištu ESLJP-a, sporni se članak odnosio na pitanja od javnog interesa jer je njegov cilj bio upozoriti javnost na funkcioniranje pravosudnog sustava, a ne javno diskreditirati suca. ESLJP je prihvatio stajalište domaćih sudova da sporni članak sadrži vrijednosne sudove, ali je naglasio da **domaći sudovi nisu ispitivali jesu li navodi iz spornog članka činjenično utemeljeni, nego su se zaustavili na zaključku da oni predstavljaju povredu časti i ugleda suca**. Uz napomenu da sarkastične primjedbe načelno nisu nespojive s odredbama članka 10. Konvencije, ESLJP je ocijenio da članak **nije bio uvredljiv** bez obzira na to što jest sadržavao kritiku, pretjerivanja i oštре metafore.

ESLJP je dosuđeni iznos naknade štete zbog povrede časti i ugleda suca stavio u odnos s iznosima koji se uobičajeno dosuđuju za duševne boli zbog smrti bliskog srodnika i utvrdio da je sudcu dosuđeno otprilike 2/3 tog iznosa. Utvrđio je da se nije radilo o toliko ozbiljnoj povredi časti i ugleda koja bi opravdavala tako visok iznos. Stoga ograničenje slobode izražavanja društva podnositelja nije bilo razmjerno legitimnom cilju, odnosno „nužno u demokratskom društvu“.

Tölle protiv Hrvatske, br. 41987/13, presuda od 10. prosinca 2020. – podnositeljica, predsjednica Autonomne ženske kuće Zagreb (AŽKZ), osuđena za klevetu jer je supruga štićenice AŽKZ-a, u radijskoj emisiji nazvala „zlostavljačem“ – povreda članka 10.

ESLJP proveo *Axel Springer* test:

- tema od javnog interesa jer je riječ bila o nasilju nad ženama i obiteljskom nasilju
- iako je privatni tužitelj bio nepoznat javnosti, davanjem intervjuja svjesno je ušao u javnu arenu
- privatni tužitelj je prvi istupio u javnost i u intervjuu optužio udrugu za teško kazneno djelo (otmicu njegove kćeri)
- sudovi su izjavu podnositeljice okvalificirali kao vrijednosni sud ograničivši se na činjenicu da podnositelj nije kazneno osuđivan, bez da su utvrdili činjeničnu podlogu takve izjave – izjavu su tumačili vrlo usko, ograničivši se na to da podnositelj nije kazneno osuđivan, iako je sukladno ustaljenoj praksi ESLJP-a nerazumno da se na tako ograničavajući način dokazuju navodi o kažnjivom ponašanju osobe u kontekstu predmeta klevete ili uvrede, nisu proveli analizu je li podnositeljica imala razloga vjerovati u to da je privatni tužitelj zlostavljač, a imajući na umu da je njezina udruga pružala sklonište njegovoj supruzi nekoliko mjeseci, kao

i da je tijekom kaznenog postupka nekoliko svjedoka iskazivalo da u obitelji privatnog tužitelja policija nekoliko puta intervenirala i da su postojali navodi o obiteljskom nasilju

e) iako je kazna bila blaga, podnositeljica se susrela s kaznenim progonom i kaznenom osudom koja je ušla u njezinu kaznenu evidenciju.

Zaključak: sudovi nisu dali dostatne i relevantne razloge za ograničenje slobode izražavanja.

U-III-458/2018, odluka od 23. svibnja 2019. („Narodne novine“ broj 77/19.) – Večernjem listu naloženu platiti 50.000,00 kuna naknade štete sudcu, članu DSV-a, zbog članka u kojem je autor ustvrdio da se tužitelj nije smio kandidirati te da nije smio biti izabran treći put za člana DSV-a jer mu to brane izmjene Ustava i Zakona o državnom sudbenom vijeću koje propisuju da članom DSV-a nitko ne može biti više od dva puta.

Ocjena Ustavnog suda: pitanje od javnog interesa – izboru člana DSV-a i funkcioniranju pravosuda zbog čega postoji vrlo mali prostor za ograničenje; radilo se o vrijednosnom суду, autorovom tumačenju zakona, a ne izjavi koja je dana u „zloj“ vjeri i koja je uvredljiva; osim toga, u spornom članku ne da nije bilo ničega uvredljivog, nego ni sadržaj ni kontekst spornog članka ne sadrži nikakvu kritiku upućenu tužitelju, već kritiku upućenu radu Povjerenstva zbog navodnog propusta tog tijela učinjenog dopuštanjem tužitelju da se kandidira za treći mandat člana DSV-a, iako ta mogućnost, prema mišljenju autora članka, više ne postoji s obzirom na promjene mjerodavnih odredaba Ustava i Zakona o DSV; osim toga, sudovi nisu uzeli u obzir da sudci, iako kao autoritet sudske vlasti, odnosno dio temeljnih institucija države, mogu opravdati ograničenja slobode izražavanja, nisu imuni na kritiku i kontrolu te da osim u slučaju teških štetnih napada, koji su u osnovi neutemeljeni, mogu biti podvrgnuti širim granicama prihvatljive kritike od običnih građana.

Utvrđena je povreda članka 38. Ustava i članka 10. Konvencije jer osporenim odlukama nije ostvarena pravična ravnoteža Ustavom i Konvencijom zajamčenih suprotstavljenih prava tužitelja kao javne osobe i podnositelja kao novinske kuće.

U-III-2071/2017, odluka od 15. listopada 2020., „Narodne novine“ broj 127/20. (NAPOMENA: u „Narodnim novinama“ greškom je naveden pogrešan broj odluke: U-III-2971/2017 umjesto U-III-2071/2017) – lokalni političar osuđen za kazneno djelo teškog sramoćenja jer je na Facebook zidu novinskog portala „Novi list“ napisao zajedljive komentare na račun poznatog radijskog i televizijskog voditelja javnog servisa.

Ocjena USUD-a: pitanje od javnog interesa – transparentnost izbora voditelja manifestacije u organizaciji javne ustanove te način trošenja javnog novca; podnositelj je javna osoba — političar koji je u predmetno vrijeme bio i gradski vijećnik u svojoj lokalnoj zajednici pa je njegova uloga uključivala (i) dužnost upozoriti javnost na moguće nepravilnosti u trošenju javnog novca zbog načina na koji javna ustanova dodjeljuje poslove; izjave o visini komentara bile su činjenične prirode i nisu dane u dobroj vjeri jer se podnositelj prije informirao o visini honorara pa je znao da honorar nije 10.500,00 kuna po danu, nego 2.000,00 kuna; no sama činjenica isplaćuje li javna ustanova za predmetni posao 10.500,00 kuna dnevno ili 2.000,00 kuna dnevno u konkretnom je predmetu neodlučna.

Ključno je to da podnositelj kao političar ukazuje na (neosporen) činjenicu da se poslovi vođenja božićne manifestacije koju organizira i financira javna ustanova (Park prirode Učka), a sufinancira pravna osoba s javnim ovlastima, konkretno Turistička zajednica grada Opatije, čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Opatija, godinama dodjeljuju jednoj te istoj osobi i to bez provođenja nekog transparentnog postupka, a pritom je ta osoba u izvanbračnoj vezi s osobom koja je cijelo to vrijeme na rukovodećim pozicijama u istim onim pravnim osobama s javnim ovlastima koje izravno ili neizravno sudjeluju u organizaciji i (su)financiranju navedenih manifestacija.

S druge pak strane, komentari „Njemu se sigurno isplati“ te „sigurno nije zbog toga podržavao Dujmića i sigurno to nema veze sa Suzi Petričić koja je bila ravnateljica Parka prirode Učka“ ne predstavljaju činjenične tvrdnje, nego vrijednosne sudove; iako su ti komentari ironični i zajedljivi, oni nisu bez činjenične podloge:

- Privatni tužitelj poznati je radijski i televizijski voditelj i djelatnik javne televizije te kao takav poznat širokoj javnosti pa kao javna osoba ne uživa veću zaštitu od pojedinca nepoznatog javnosti, nego je dužan pokazati veći stupanj tolerancije, pogotovo uzimajući u obzir da podatci o visini honorara, koji mu je isplaćen javnim novcem, ne spadaju u sferu njegove privatnosti.
- Kad je riječ o sankciji, iako je podnositelj osuđen na novčanu kaznu uz primjenu uvjetne osude, kaznena osuda zbog ukazivanja na sumnju o pogodovanju dobivanja poslova od strane javne ustanove te načina na koji se troši javni novac, ima obeshrabrujući učinak (eng. *chilling effect*) na ostvarivanje slobode političkog govora, odnosno slobode izražavanja, što i djeluje na štetu društva kao cjeline.

- Utvrđena je povreda članka 38. Ustava i članka 10. Konvencije jer osporenim odlukama nije ostvarena pravična ravnoteža Ustavom i Konvencijom zajamčenih suprotstavljenih prava privatnog tužitelja kao javne osobe i podnositelja kao političara.

7.2. Novija praksa ustavnog suda

- U-III-3444/2016 kaznena osuda
dovoljna činjenična podloga
- U-III-964/2017 – Zadarski list, usvajanje – sudac
- U-III-4441/2017 – otkaz zbog objave na Facebooku
- U-III-2827/2018 – kazneni postupak, činjenične tvrdnje, odbijanje (mala novčana kazna)

Kazneno:

- U-III-2827/2018 od 23. 3. 21. (novinarka, internet portal, privatne osobe)
- U-III-4045/2018 od 16. 9. 2020. (meritorni odbačaj, privatna osoba – političar, uvreda)
- U-III-1084/2015 od 10. 12. 2019. (privatne osobe, političari)
- U-III-1728/2010 od 17. 4. 2014. (novine – privatna osoba)
- U-III-2071/2017 od 15. 10. 2020. (kazneno djelo sramoćenja – facebook – javna osoba)

Parnica:

- U-III-3422/2019 od 10. 6. 2020. (privatne osobe)
- U-III-2157/2019 (novine – političar)
- U-III-4336/2017 od 26. 6. 2019. (privatne osobe, YouTube)
- U-III-2944/2018 od 26. 6. 2019. (privatne osobe, putem medija)
- U-III-964/2017 od 26. 6. 2019. (novine – sutkinja)
- U-III-458/2018 od 23. 5. 2019. (novine – sudac)
- U-III-1298/2012 od 6. 12. 2016. (glavni urednik – sutkinja)
- U-III-2195/2016 od 2. 11. 2016. (novine – sutkinja)

Kažnjavanje odvjetnika i stranaka:

- U-III-993/2020 od 8. 4. 2021.

- U-III-3675/2018 od 15. 1. 2020.
- U-III-63/2017 od 26. 2. 2019.
- U-III-5635/2016 od 26. 2. 2019.

Radni spor:

U-III-2210/2016 (dostavio poslovnu dokumentaciju novinarima)

Internet:

U-III-2669/2018 od 26. 2. 2020.

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

8.

PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE – PODRUČJE (NE)PRIMJENE

Članak 1. Protokola br. 1

1. Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.
2. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

Zašto pojam „imovina“, a ne „vlasništvo“, kao što navodi hrvatski prijevod Konvencije?

Izraz *possessions* u engleskom tekstu Konvencije i *biens* koji koristi francuski tekst Konvencije, ukazuje na to da je ovom odredbom zaštićen široki krug imovinskih interesa.

Konvencijski pojam „imovine“ iz članka 1. Protokola br. 1 ima **autonomno značenje** koje **nije ograničeno na vlasništvo fizičkih stvari** i koje je **neovisno od formalne klasifikacije prava vlasništva u domaćem pravnom sustavu**; sam članak ne definira koja su to prava, nego ih kroz svoju praksu određuje ESLJP – definicija „imovine“ iz članka 1. Protokola br. 1 prema tumačenju ESLJP-a:

„Imovinom u smislu članka 1. Protokola 1. smatraju se postojeća dobra (stečena imovina), ali i subjektivna imovinska prava za koja podnositelj može „legitimno očekivati“ da će ih ostvariti (realizirati).“ – zajedničko: stečeni materijalni interes

Članak 1. Protokola br. 1 **ne jamči pravo na stjecanje imovine** (odnosno pravo na stjecanje vlasništva), niti štiti imovinu koja još nije stečena! Dakle, zaštićena je samo imovina koja postoji, a **ne i sâmo pravo na uvjetno stjecanje imovine u budućnosti**, tj. takvo stjecanje koje ovisi o budućem neizvjesnom događaju

Kada će zahtjev za stjecanjem imovine biti zaštićen člankom 1. Protokola 1 (legitimno očekivanje)?

- mora biti „**dovoljno određen**“
- dovoljno je određen ako se može ostvariti i nije opterećen uvjetom, odnosno **ako je potvrđen pravomoćnom sudskom presudom ili njegova osnovanost inače jasno proizlazi iz nacionalnog prava** (propisa i/ili sudske prakse) – tek tada podnositelj može „legitimno očekivati“ da će se njegov zahtjev ostvariti. U suprotnom će se raditi o „**pukoj nadi**“, a ne „legitimnom očekivanju“.

Lelas protiv Hrvatske, br. 55555/08, presuda od 20. svibnja 2010. – odbijen zahtjev podnositelja za isplatu posebnog dodatka za razminiranje

ESLJP utvrdio da je **podnositeljev zahtjev imao dostatnu osnovu u nacionalnom pravu** kako bi ispunila uvjete da budu „potraživanja“ zaštićena člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju:

„57. (...) Odlukom ministra obrane od 18. rujna 1995. godine predviđena posebna dnevnička za pripadnike Hrvatske vojske koji obavljaju poslove miniranja i razminiranja.

Iz nalaza domaćih sudova slijedi (vidi odlomke 21. – 22. ove presude) da je nesporno: a) da je podnositelj zahtjeva, kao djelatna vojna osoba, 1996., 1997. i 1998. godine povremeno obavljao poslove razminiranja; b) da se njegovo ime nalazilo na mjesecnim popisima pripadnika 40. inženjerijske postrojbe koja je obavljala poslove razminiranja, a koje je popise skupljao zapovjednik te jedinice naznačujući broj dana provedenih na poslovima razminiranja i povezane iznose dnevnička; c) da je te popise potpisao zapovjedni časnik podnositelja zahtjeva, a tada i supotpisao i ovjerio zapovjednik 3. operativne zone Hrvatskih oružanih snaga, te da ih je na koncu dostavio na isplatu Područnom odjelu finančija Split Ministarstva obrane. Stoga (...) su u slučaju podnositelja zahtjeva **bili ispunjeni svi uvjeti za stjecanje prava na posebne dnevničke za poslove razminiranja, navedeni u odluci ministra obrane od 18. rujna 1995. godine** (vidi odlomak 36. ove presude). Sud stoga smatra da su potraživanja podnositelja zahtjeva imala dostatnu osnovu u nacionalnom pravu kako bi ispunila uvjete da budu „potraživanja“ zaštićena člankom 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.“

- ako su domaći sudovi ustanovili da **nisu bile ispunjene zakonske** pretpostavke da podnositelj stekne neko imovinsko pravo, Sud će **iznimno rijetko smatrati da je takav zahtjev zaštićen** čl. 1. Protokola 1.
- kad **postoji spor o činjenicama i pravilnom tumačenju i primjeni domaćeg prava**, odnosno kad je riječ o pitanju je li podnositelj ispunio zakonske uvjete propisane u domaćem pravu **ne postoji „imovina (vlasništvo)“ u smislu članka 1. Protokola br. 1.**

Radomilja i drugi protiv Hrvatske [Vv], br. 7685/10 i 22768/12, presuda od 20. ožujka 2018.

- podnositelji su tvrdili da je povrijedeno njihovo pravo na mirno uživanje imovine jer su domaći sudovi odbili njihove tužbene zahtjeve za **utvrđenjem prava vlasništva** na temelju dosjelosti
- 150. U odnosu na preostale tvrdnje podnositelja zahtjeva glede činjeničnih pitanja (vidi stavak 146. ove presude), Sud ponavlja da je svjestan supsidijarne naravi svoje uloge te da mora biti oprezan u pogledu preuzimanja uloge prvostupanjskog suda koji utvrđuje činjenice kada to nije neizbjježno zbog okolnosti određenog predmeta. **Zadatak Suda nije da činjeničnu ocjenu domaćih sudova zamijeni vlastitom i opće je pravilo da je na tim sudovima da ocijene dokaze. Iako Sud nije vezan utvrđenjima domaćih sudova, u normalnim bi okolnostima bili potrebni uvjerljivi elementi da Sud odstupi od činjenica koje su utvrđili domaći sudovi** (...). Prema mišljenju Suda, u ovome predmetu, nema elemenata zbog kojih bi proturječio činjeničnim utvrđenjima domaćih sudova.
- 151. Sud stoga zaključuje da **zahtjevi podnositelja zahtjeva** (vidi stavak 141. ove presude) **da ih se utvrdi vlasnicima predmetnih zemljišta nisu imali dovoljno uporište u nacionalnom pravu da ih se smatra „vlasništvom“, u smislu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju. Jamstva te odredbe stoga se ne primjenjuju na ovaj predmet (...).**

Štokalo i drugi protiv Hrvatske, br. 22632/07, odluka o nedopuštenosti od 3. svibnja 2011.

- podnositelji su smatrali da im je odbijanjem zahtjeva zbog neispunjena uvjeta iz Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine **povrat nacionalizirane imovine**, povrijeden članak 1. Protokola br. 1:

„Sud ponavlja da podnositelj zahtjeva može tvrditi da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 samo ukoliko se pobijane odluke odnose na njegovo 'vlasništvo' u smislu te odredbe. 'Vlasništvo' može biti 'postojeće vlasništvo' ili potraživanja koja su dovoljno utemeljena da ih se može smatrati 'imovinom' (...).

Sud nadalje primjećuje da su podnositelji u ovom predmetu svoj zahtjev za povrat imovine utemeljili na odredbama Zakona o denacionalizaciji (Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine – op. NB) (...) Stoga je u naravi pravnog zahtjeva (*claim*) bio vlasnički interes (*proprietary interest*) na koji se pozivaju podnositelji i zato ga se ne može smatrati 'postojećom imovinom' u smislu sudske prakse Suda (...).

Kad je u naravi pravnog zahtjeva **vlasnički interes**, on se može smatrati '**potraživanjem**' (*asset*) samo ako postoji dosta osnova za taj interes u **nacionalnom pravu** (primjerice kad postoji ustaljena sudska praksa domaćih sudova koja to potvrđuje), to jest kad je pravni zahtjev dosta utemeljen da bi bio **ovršiv** (*enforceable*) (...). U načelu, ne može se reći da podnositelj zahtjeva ima dosta utemeljen pravni zahtjev, koji dovodi do 'potraživanja' u smislu članka 1. Protokola br. 1, kad postoji spor o pravilnom tumačenju i primjeni domaćeg prava i kad se o pitanju je li ispunio zakonske uvjete treba odlučiti u mjerodavnom postupku...

... o pitanju jesu li podnositelji zahtjeva u ovom predmetu ispunili zakonske uvjete za dobivanje povrata nacionalizirane imovine trebalo je odlučiti u postupku pred nadležnim upravnim vlastima. Te su vlasti na kraju utvrdile da to nije bio slučaj. Kad nema proizvoljnisti, ne postoji osnova na kojoj bi Sud mogao doći do drugačijeg zaključka o tome jesu li podnositelji zahtjeva ispunili te uvjete. Sud stoga smatra da zahtjev podnositelja za povrat imovine nije dovoljno dokazan da bi ga se moglo kvalificirati kao 'imovinu' koja privlači zaštitu članka 1. Protokola br. 1. (...)"

Slijedi da je ovaj prigovor nespojiv s odredbama Konvencije *ratione materiae* u smislu članka 35. stavka 3. (a) Konvencije i da ga stoga treba odbaciti na temelju članka 35. stavka 4.“

Brkić i drugi protiv Hrvatske, br. 53794/12, odluka o nedopuštenosti od 6. prosinca 2016.)

- podnositelji isticali povredu prava na mirno uživanje imovine jer su sudovi odbili njihov tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog nasilne smrti njihove majke 1992., utvrdivši da se ne radi o ratnoj šteti.
- ESLJP je utvrdio da tužbeni zahtjev podnositelja za naknadu neimovinske štete uzrokovane ubojstvom njihove majke nije bio „dovoljno utvrđen“ u domaćem pravu, budući da su domaći sudovi presudili da se radilo o ratnoj šteti za koju država nije odgovorna, a što je bilo i u skladu sa sudscom praksom Vrhovnog suda i koji zaključak se nije mogao smatrati proizvoljnim. Stoga je odbacio podnositeljev prigovor povrede prava vlasništva kao nespojiv *ratione materiae* s člankom 1. Protokola broj 1.

Reić protiv Hrvatske, br. 77664/14, odluka o nedopuštenosti od 12. rujna 2017.

- podnositeljica isticala povredu prava vlasništva zbog odbijanja zahtjeva da joj se prizna pravo na obiteljsku mirovinu.
ESLJP je zahtjev odbacio kao nespojiv *ratione materiae* jer su domaća tijela utvrdila da podnositeljica nije stekla zakonom propisane uvjete za stjecanje prava na obiteljsku mirovinu, a koja utvrđenja nisu bila ni proizvoljna ni očito nerazumna. Stoga se podnositeljičin zahtjev za obiteljsku mirovinu nije mogao smatrati „vlasništvom“ u smislu članka 1. Protokola broj 1.

Članak 1. Protokola br. 1 štiti svako pravo kojemu Europski sud priznaje **imovinsku narav** u smislu Konvencije pa se uz postojeću pokretnu i nepokretnu imovinu spominju primjerice:

- tražbine (utvrđene pravomoćnom odlukom nekog tijela javne vlasti predstavljaju ovršiv zahtjev i stoga postojeću imovinu; v. **Ismeta Bačić protiv Hrvatske**, br. 43595/06, presuda od 19. lipnja 2008.)
- ekonomski interesi vezani uz poslovanje tvrtke, poslovni ugled/goodwill i profesionalna klijentela (v. **Iatridis protiv Grčke** [Vv], br. 31107/96 presuda od 25. ožujka 1999.)
- dionice i udjeli u društвima (v. **Project-Trade d. o. o. protiv Hrvatske**, br. 1920/14, presuda od 19. studenog 2020.)
- intelektualno vlasništvo (valjano registrirani patenti, žigovi, itd.; v., *a contrario*, **Anheuser-Busch Inc. protiv Portugala** [Vv], br. 73049/01, presuda od 11. siječnja 2007.)
- porezna/carinska pitanja i oduzimanje imovine u vezi toga (v. **Boljević protiv Hrvatske**, br. 43492/11, presuda od 31. siječnja 2017.; te **Lopac i dr. protiv Hrvatske**, br. 7834/12 i dr., presuda od 10. listopada 2019.)
- troškovi postupka (v. **Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske**, br. 72152/13, presuda od 6. rujna 2016.)
- dohodak (*income*) – ako je zarađen; (v. **Lelas protiv Hrvatske**, br. 55555/08, presuda od 20. svibnja 2010.)
- **mirovine i primanja po osnovi socijalnog osiguranja** – riječ je o pravima koja prije svega spadaju u područje socijalne politike kao dijela javnih politika, u kojima se državama ugovornicama priznaje široko područje slobode procjene

Stec i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [Vv], br. 65731/01 i 65900/01, odluka od 6. srpnja 2005. - članak 1. Protokola br. 1 ne ograničava slobodu države u odlučivanju hoće li ili ne uspostaviti sustav socijalnih naknada (ili mirovina). Međutim, ako država ima na snazi propise koji predviđaju isplatu neke socijalne naknade ili mirovine, bilo da je to pravo uvjetovano prethodnim plaćanjem doprinosa ili ne, mora se smatrati da ti propisi stvaraju vlasnički interes (legitimna očekivanja) koji ulazi u doseg članka 1. Protokola br. 1 **za sve one osobe koje ispunjavaju uvjete predviđene tim propisima**.

Čakarević protiv Hrvatske, br. 48921/13, presuda od 26. travnja 2018. – podnositeljici, primjenom instituta stjecanja bez osnove, naloženo vratiti naknadu za nezaposlenost koja joj je greškom upravnih tijela isplaćivana tri godine nakon što je protekao zakonom propisani rok; podnositeljica je imala **legitimno očekivanje da ima pravo primljenu naknadu s obzirom na to da je navedeno pravo bilo utvrđeno upravnim aktom pa je mogla legitimno pretpostavljati da je isplata pravno valjana; da je nadležno upravno tijelo isplatu vršilo redovito, a da je podnositeljica bila u dobroj vjeri jer nije ni sa čim doprinijela grešci upravnog tijela**.

Béláné Nagy protiv Mađarske [Vv], br. 53080/13, presuda od 13. prosinca 2016. – podnositeljica izgubila pravo na invalidsku mirovinu uslijed zakonodavnih izmjena kojima je

promijenjena metodologija procjene radne sposobnosti osiguranika, a prema kojoj ona više nije udovoljavala uvjetima za ostvarenje tog prava; ako prava prestanu ili su umanjena zbog izmjena zakona ili intervencije države, a ne zbog okolnosti na strani podnositelja, to predstavlja miješanje države u postojeću imovinu podnositelja.

Uzelac i Đekić protiv Hrvatske, br. 6161/13 i 57863/14, presuda od 4. lipnja 2020. – HZMO je postupajući po pravu nadzora poništio privremena rješenja o mirovini (na temelju kojih je podnositeljicama isplaćivana mirovina nekoliko godina) te se oglasio nenađežnim, a nakon toga je s uspjehom vodio parnične postupke tražeći da podnositeljice vrate isplaćene mirovine; isplaćeni iznosi predstavljali „imovinu“ koja uživa konvencijsku zaštitu jer im je priznato pravo na mirovinu ukinuto isključivo zbog toga što se HZMO proglašio nenađežnim, a ne zbog toga što je njihov zahtjev za mirovinu bio neosnovan (poništenim rješenjima bilo utvrđeno da ispunjavaju uvjete za starosnu mirovinu i to naknadnim rješenjima nije bilo dovedeno u pitanje).

Janković protiv Hrvatske, br. 43440/98, odluka o nedopuštenosti od 12. listopada 2000. – članak 1. Protokola br. 1 ne jamči pravo na određeni iznos mirovine; podnositelj zahtjeva izgubio određeni postotak svoje imovine, ali je zadržao prava koja pripadaju njegovoj redovnoj mirovini prema sustavu općeg mirovinskog osiguranja; stoga su novčana prava podnositelja koja proizlaze iz doprinosa uplaćenih u njegovu mirovinu ostala ista.

Negativna obveza države – zabrana proizvoljnog (neopravdanog) miješanja (mjere potpunog ili djelomičnog lišenja imovine)

Oblici miješanja:

- oduzimanje imovine (stavak 1., druga rečenica)
- kontrola upotrebe (stavak 2.)
- opće pravilo o mirnom uživanju imovine (stavak 1. prva rečenica).

Ako ESLJP utvrdi da je došlo do miješanja od strane javne vlasti u pravo zaštićeno člankom 1 Protoka br. 1, provodi test razmernosti:

1. je li miješanje osnovano na zakonu
2. ima li miješanje legitimni cilj
3. je li miješanje razmerno, odnosno je li postignuta pravična ravnoteža između interesa zajednice (javnog interesa) i interesa konkretnog pojedinca.

Pozitivna obveza – uspostaviti učinkovit pravni sustav za ostvarivanje prava na mirno uživanje imovine, odnosno za otklanjanje postojećih povreda.

Sporovi između privatnih osoba:

Članak 1. Protokola br. 1 se, **u pravilu, ne primjenjuje na sporove između privatnih osoba!**

Načelna stajališta sažeta su u presudi Velikog vijeća ***Anheuser-Busch Inc. Protiv Portugala*** (gore navedeno):

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU

83. (...) obveze države prema članku 1. Protokola br. 1 podrazumijevaju poduzimanje mjera potrebnih za zaštitu prava vlasništva. Država je posebno obvezna strankama u sporu omogućiti sudske postupke koji nude potrebna postupovna jamstva kako bi domaći sudovi mogli djelotvorno i pravično donijeti odluke u svjetlu primjenjivog prava. Međutim, **Sud ponavlja da je njegova nadležnost u provjeravanju je li domaće pravo ispravno protumačeno i primjenjeno ograničena i da nije njegova uloga preuzimati uloge nacionalnih sudova, nego je njegova uloga uvjeriti se da odluke domaćih sudova nisu proizvoljne ili očito nerazumne.** To je osobito tako kada se, kao u ovom slučaju, predmet tiče teških pitanja tumačenja domaćeg zakona. Sud ponavlja svoju ustaljenu sudsку praksu da je, prema članku 19. Konvencije, njegova dužnost osigurati poštivanje obveza koje su preuzele ugovorne stranke Konvencije. Konkretno, **nije njegova uloga baviti se činjeničnim ili zakonskim pogreškama koje je navodno počinio nacionalni sud, osim ako su time prekršena prava i slobode zaštićene Konvencijom** (vidi *García Ruiz protiv Španjolske* [VV], broj 30544/96, § 28., ECHR 1999-I).“

Zagrebačka banka d. d. protiv Hrvatske (br. 39544/05, presuda od 12. prosinca 2013.)

„250. Sud na početku primjećuje da se ovrha i stečaj u ovom predmetu odnose na građanskopravni postupak između privatnih osoba koji je van domaćaja članka 1. Protokola 1. uz Konvenciju i odgovornosti države (...). Točnije, sama činjenica da je država, preko pravosudnog sustava, uspostavila mehanizam za rješavanje privatnopravnog spora, ne dovodi samo po sebi do miješanje države u pravo vlasništva iz članka 1. Protokola br. 1. (...). Država se može smatrati odgovornom za štete uzrokovane uspostavljanjem takvih mehanizama na temelju članka 1. Protokola br. 1, samo ako su sudske odluke donijete protivno domaćim propisima ili su proizvoljne, odnosno na drugi način očigledno nerazumne. (...) **Međutim, uloga Suda u ocjenjivanju jesu li domaći zakoni ispravno tumačeni i primjenjivani je ograničena, a njegova funkcija nije preuzeti mjesto domaćih sudova.** (...)“

Primjeri:

- ovrha (između privatnih stranaka) – sudska prodaja nekretnine:

Ljaskaj protiv Hrvatske, br. 58630/11, presuda od 20. prosinca 2016. – ovrha na temelju pravomoćne presude kojom je podnositelju naloženo platiti 17.000,00 DEM.

- nejasni i teško predvidivi zakonski kriteriji za prodaju nekretnina stvorili su pravnu nesigurnost i doveli do toga da „miješanje“ (odлуka sudova da se nekretnina proda ispod jedne trećine stvarne vrijednosti) nije bilo zakonito

Vrzić protiv Hrvatske, br. 43777/13, presuda od 12. srpnja 2016. – ovrha na temelju ugovora o priznanju duga koji je predviđao prodaju kuće u slučaju nepodmirenja duga (više od 250.000,00 eura).

- podnositelji su prigovarali (i) da im je kuća prodana za jednu trećinu vrijednosti; prema ESLJP-u takva mogućnost spada u slobodu procjene države; svemu čemu su prigovarali pred ESLJP-om bile su posljedice njihovog ponašanja – od svojevoljnog pristanka na prodaju kuće ako ne otplate dug, do pasivnosti tijekom ovršnog postupka sve do faze žalbe kad je već bilo prekasno isticati neke prigovore (primjedbe na nalaz i mišljenje vještaka)

Informirani građani prate sprječavanje
budućih kršenja ljudskih prava i rad
Ureda zastupnika Hrvatske pred
Europskim sudom za ljudska prava

Mindek protiv Hrvatske, br. 6169/13, presuda od 30. studenoga 2016.) – ovrha na temelju pravomoćne presude kojom je podnositelju naloženo platiti naknadu štete.

- odluke domaćih sudova da nastave postupak prodaje suvlasničkog dijela nekretnine podnositelja zahtjeva nakon što je on u cijelosti podmirio dug, samo da bi se naknadili troškovi ovršnog postupka koji u trenutku podmirenja duga još nisu bili ni određeni, bile su očigledno nerazumne (ovršnom je суду trebalo godinu i četiri mjeseca da odredi troškove te je ostalo nejasno zbog čega nije odredio trošak kad je podnositelj zahtjeva obavijestio sud da je podmirio dug te zatražio da sud obustavi ovrhu i odredi trošak kako bi ga mogao platiti).

CENTAR
ZA KULTURNE
DJELATNOSTI

Savska cesta 3, HR - 10000 Zagreb
E-mail: office@ckd.hr; www.ckd.hr
OIB: 66197971625; MB: 2330369
IBAN: HR942484008104545902

Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za kulturne djelatnosti
i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

Norwegian
Helsinki Committee

HRVATSKA UDRUGA ZA MEDIJACIJU